

Elżbieta s. Monika Albiniaak

Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Warszawie

ORCID: 0000-0003-3217-0162

O trzech fazach gromadzenia dokumentacji biograficznej dotyczącej Anny s. Jolanty Puchałki w Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej

Na prośbę biskupa siedleckiego Czesława Sokołowskiego¹ do Sterdyny, w powiecie sokołowskim, przybyły pod koniec 1936 r. członkinie Zgroma-

¹ Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w Grodzisku Mazowieckim (dalej: ASOB), Akta Główne Zgromadzenia (dalej: AGZ), sygn. A.8.2, Protokół z posiedzenia Rady Generalnej z 15 XII 1936 (dalej: Protokół z ...), w *Księga Kapituł i Rad Generalnych* 16 IX 1926 – 28 V 1952 (dalej: KRG 1926–1952), s. 173; ASOB, Kroniki Domów Zgromadzenia (dalej: Krod), sygn. E.1.1.St, *Kronika domu filialnego w Sterdynie* (dalej: KDfS), s. 3; ASOB, Krod, sygn. E.1.2.St, *Kronika domu zakonnego Sióstr Opatrzności w Sterdynie* (dalej: KDZS), s. 5; ASOB, Krod, sygn. E.1.2.Zgr, *Kronika Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej (1932–1959)*, t. II, [Przemyśl] 1970 (dalej: *Kron. ZSOB2*), s. 5. Czesław Sokołowski (1877–1951) sakrę biskupią otrzymał w 1919 r., był on biskupem sufraganiem diecezji siedleckiej w latach 1919–1939. W czasie II wojny światowej był administratorem apostolskim tej diecezji. Wykładał teologię fundamentalną. Od 19 X 1924 do 17 IV 1925 r. był rektorem Uniwersytetu Lubelskiego; zob. *Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji siedleckiej czyli podlaskiej na rok 1938. Zawiera stan diecezji po dzień 22 XI 1937 r.*, Siedlce 1938, s. [4]. Autorzy piszący na temat powstania domu zakonnego w Sterdynie uściślają, że „siostry zamieszkały w domu oddanym na użytek kościoła przez hr. Izabellę z Potockich Krasińską; zob. ASOB, *Sprawy Zgromadzenia* (dalej: SpZ), sygn. F.9.3, S. Moskwa s., *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej. Krótki rys historyczny w latach 1856–1988*, [Przemyśl] 1989, mps, s. 37–38; ASOB, SpZ, sygn. F.9.5, J. s. S. Moskwa, E. s. M. Albiniaak, *Dzieje Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w latach 1945–1988*, Przemyśl 1994, mps, s. 118; *Gmina Sterdyń od czasów najdawniejszych. Publikacja informacyjna o Gminie Sterdyń*, Sterdyń 2012, s. 23; J. s. S. Moskwa, *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej w latach 1939–1947*, [w:] *Żeńskie Zgromadzenia Zakonne w Polsce 1939–1947*, red. A. Chruszczewski, K. Dębowska, P. P. Gach, J. Kłoczowski, A. Siewierska [„Studia i materiały do historii chrześcijaństwa w Polsce” t. 7], Lublin 1994, s. 206; E. s. M. Albiniaak, *Anna s. Jolanta Puchałka i jej praca na terenie województwa lubelskiego*, „Rocznik Lubelski” 46, 2020, s. 138, 151; eadem.

dzenia Sióstr Opatrzności Bożej². Przełożoną tej nowej placówki zakonnej została, pochodząca z Zaolzia, Anna s.³ Jolanta Puchałka⁴. W czasie panującej

² ASOB, Krod, sygn. E.1.1.St, KDFS, s. 3; ASOB, Krod, sygn. E.1.2.St, KDZS, s. 7; ASOB, Krod, sygn. E.1.2.Zgr, Kron. ZSOB2, s. 5. Julia s. Sebastiana Moskwa wskazywała, iż „zgromadzenie założyło dnia 31 grudnia 1936 roku nową placówkę w Sterdyni”; zob. ASOB, SpZ, sygn. F.9.3, S. Moskwa s., *Zgromadzenie Sióstr...*, s. 38; M. s. W. Jednac, S. Jolanta Anna Puchałka, [w:] E. Kopówka, P. Rytel-Andrianik ks., *Dam im imię na wieki (Iz 56,5). Polacy z okolic Treblinki ratujący Żydów* [„Biblioteka Drohiczyńska” t. 7], Oxford-Treblińska 2011, s. 321; E. s. M. Albinia, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 141. W tekstach autorstwa Julii s. Sebastiany Moskwy dostrzegane są rozbieżności co do terminu powstania placówki Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w Sterdyni. W biografii Anny Puchałki siostra Moskwa pisała: „W 1937 r. objęła przełożenie domu w Sterdyni na Podlasiu”; zob. S. Moskwa s., *Puchałka Anna*, [w:] *Siostry zakonne w Polsce: słownik biograficzny*, t. 1, red. K. Dębowska, J. Kłoczowski, D. Olszewski, A. Siewierska, Niepokalanów 1994, s. 231; Ł. Turos s., *Siostry z listy żyjących niezwykle*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki 2019, s. 202. Inną datę tego wydarzenia (30 XII 1936 r.) podały s. Moskwa i Elżbieta s. Monika Albinia; zob. ASOB, SpZ, sygn. F.9.5, J. s. S. Moskwa, E. s. M. Albinia, *Dzieje Zgromadzenia...*, s. 118; *Gmina Sterdyń...*, s. 23. Matka Moskwa twierdziła też: „Dom w Sterdyni założono w grudniu 1936 r.”; zob. ASOB, SpZ, sygn. F.9.2, J. s. S. Moskwa, *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej w okresie 1856/57–1939*, Przemysł 1983, mps, s. 28, 176. Rok 1936, jako termin przybycia sióstr do Sterdyni podano również w książce Edwarda Kopówki i ks. Pawła Rytel-Andrianika; zob. E. Kopówka, P. Rytel-Andrianik ks., *Dam im imię na wieki (Iz 56,5). Polacy z okolic Treblinki ratujący Żydów* [„Biblioteka Drohiczyńska” t. 7], Oxford-Treblińska 2011, s. 298; E. s. M. Albinia, *Pamięć o sterdyńskich Żydach ujawniona podczas badań biografii Anny s. Jolanty Puchałki ze Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej*, [w:] *Ślad pokoleń*, red. J. Lusek, Bytom 2021, s. 68; eadem, *Paralela duchowa Kresów Zachodnich i Wschodnich na przykładzie lwowskiego Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej*, [w:] *Rok 1921 na Kresach Wschodnich i Zachodnich. Historia i pamięć*, red. M. Fic, J. Lusek, Bytom – Katowice 2021, s. 275–276.

³ Przed imieniem zakonnym sióstr stosuje się zapis s., czyli siostra.

⁴ ASOB, Krod, sygn. E.1.1.St, KDFS, s. 3; ASOB, Krod, sygn. E.1.2.St, KDZS, s. 7; ASOB, Dokumenty Personalne Sióstr, (dalej Dops), sygn. B.1.2, *Katalog Sióstr Opatrzności Bożej od 1856 r.*, (dalej: KSOB), s. 147; ASOB, Domy Zgromadzenia (cyt. dalej: Dm), sygn. D.14.46, *Kronika szkoły Zakładu św. Teresy – Lwów 1858 – 1939*; 57; J. s. S. Moskwa, J. s. L. Bura, *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej*, [w:] *Życie religijne w Polsce pod okupacją 1939–1945. Metropolie wileńska i lwowska, zakony*, red. Z. Zieliński, Katowice 1992, s. 446; ASOB, SpZ, sygn. F.9.2, J. s. S. Moskwa, *Zgromadzenie...*, s. 177; S. Moskwa s., *Puchałka Anna...*, s. 231; M. s. W. Jednac, S. Jolanta..., s. 321; Ł. Turos s., *Siostry z listy...*, s. 201; E. s. M. Albinia, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 135, 138–145; eadem, *Pamięć...*, s. 68; eadem, *Paralela...*, s. 276; *Gmina Sterdyń...*, op. cit., s. 23–24; P. Grzeszek ks., *Działalność i troska o powołania Zgromadzenia Opatrzności Bożej w dekanacie sterdyńskim w XX wieku*, „Drohiczyński Przegląd Naukowy. Wielokulturowe Studia Drohiczyńskiego Towarzystwa Naukowego” 7, 2015, s. 294. Anna s. Jolanta Puchałka (22 X 1896–16 II 1942) córka Franciszka Puchałki i Joanny z Niebrojów. Urodzona w Karwinie na Śląsku Cieszyńskim, obecnie w Czechach. Do Zgromadzenia Sióstr Opatrzności wstąpiła we Lwowie 1 IX 1920 r. Pracowała jako nauczycielka języka niemieckiego i matematyki w szkole prowadzonej przez siostry w Zakładzie św. Teresy, od wstąpienia do Zgromadzenia do grudnia 1936 r. Pierwsza przełożona w domu zakonnym w Sterdyni, katechetka w szkole podstawowej w tej miejscowości. Była odpowiedzialna za funkcjonowanie sterdyńskiego domu zakonnego oraz podejmowane przez siostry dzieła. Prowadziła stowarzyszenia religijne w parafii, dodatkowo udzielała się prowadząc zebrania Akcji

na tych terenach w 1941 i 1942 r. epidemii tyfusu, s. Jolanta zgłosiła się do pracy w tymczasowym szpitalu epidemicznym⁵. Tam najprawdopodobniej zaraziła się tyfusem od kogoś z pacjentów⁶. Z trudem zdobyto dla niej lekarstwo, ona jednak oddała je innej osobie⁷, co spowodowało jej

Katolickiej w sąsiednich parafiach. W czasie okupacji niemieckiej prowadziła tajne nauczanie w domu zakonnym. Kiedy w Sterdynie i okolicy wybuchła epidemia tyfusu plamistego w 1941 r., zgłosiła się do pielęgnowania chorych w tymczasowym szpitalu epidemicznym. Zarażona tą chorobą oddała przepisane dla niej lekarstwo innej chorej, twierdząc, że jest ono bardziej potrzebne leżącej na sąsiednim łóżku matce, która ma wychować własne dzieci. Siostra zmarła 16 II 1942 r. i została pochowana na cmentarzu parafialnym w Sterdynie; zob. Zemský Archiv v Opavě, Matriky, N. inv. Č.3019, sig. Ka II 24, Rodne matrice matričního obvodu Karvina, syczek XI a, ročník 1896; Rímskokatol. 1890–1898, Karvina, Solca, Nr 432, fol. 343; Magistracký Úrad Karvina, otriad vnútrienných věcí, „Rodný list Anna Puchalkowa“ CI Matr./94 – 6540, v knize narození (rodne matrice) matričního obvodu Karvina, syczek XI a, ročník 1896; Rímskokatol. Farní úrad Karvine 1 městä, wyd. v Karvine 4 I 1994; ASOB, Dops, sygn. B.1.2, KSOB, s. 147; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Metryka urodzenia („Rodný list Anna Puchalkowa“); S. Moskwa s., *Puchałka Anna...*, s. 131–132; P. M. Wojtaszek s., *Nasza Historia*, Zielona Góra 2016, s. 70; Ł. Turoś s., *Siostry z listy...*, op. cit., s. 201–206; E. s. M. Albinia, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, op. cit., s. 135, 138–153; E. s. M. Albinia, *Akademycki Komitet Obrony Ziemi Plebiscytowych Warmii, Mazur i Górnego Śląska działający na Uniwersytecie Lubelskim i jego losy*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 4 (310), 2020, s. 566, przyp. 8.

⁵ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Relacja Jadwigi s. Leonii Rytel, Szczawnica 15 VI 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 II, Oświadczenie Franciszka Krysiaka, Warszawa 15 I 1994; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Marianny Kempy, Sterdyń 12 II 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Józefy Tomaszewskiej, brak miejsca i daty (dalej: brm.); ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Cieszyn 9 XII 2019, wywiad przeprowadziła s. Monika Albinia (dalej: WPA); ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anastazji Żur, Strumień 15 XII 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Marianny Bakońskiej, [Chondzyń] 29 IX 2019; S. Kowalczyk, *Śłużba sanitarna w Sterdynie w czasie okupacji*, „Sternik. Pismo społeczno-kulturalne” 17 październik 1992, Sterdyń, s. 5; *Gmina Sterdyń...*, s. 24; P. Grzeszek ks., *Działalność i troska...*, s. 296; E. s. M. Albinia, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 136, przyp. 9.

⁶ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Relacja Jadwigi s. Leonii Rytel, Szczawnica 15 VI 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 II, Oświadczenie Franciszka Krysiaka, Warszawa 15 I 1994; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Janiny Klimczuk, Gdańsk 24 X 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Zofii Kruzy, Stelągi 16 X 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Sławomira Goworka ks., Sokółów Podlaski 12 X 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Cieszyn 9 XII 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anastazji Żur, Strumień 15 XII 2019, WPA; ASOB, SpZ, sygn. F.9.3, S. Moskwa s., *Zgromadzenie Sióstr...*, s. 41; S. Kowalczyk, *Śłużba sanitarna...*, s. 5; J. s. S. Moskwa, *Zgromadzenie...*, s. 207; M. s. W. Jednac, *S. Jolanta...*, op. cit., s. 321; E. Kopówka, P. Rytel-Andrianik ks., *Dam im imię...*, s. 229; *Gmina Sterdyń...*, s. 24; E. s. M. Albinia, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, op. cit., s. 136, przyp. 9; J. Oleszczuk, *Siostra Jolanta ze Sterdynie*, „Tygodnik Siedlecki” 47, 2020, s. 14.

⁷ „Gdy lekarz dostarczył jej [siostrze Puchałce] z trudem zdobyte lekarstwo, oddała je innej chorej, matce kilkorga dzieci”; zob. *Gmina Sterdyń...*, s. 24. Porównaj też: ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Jadwigi Cińcio, brm.; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Stanisławy Kalickiej, brm.; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Kazimiery Łach, Warszawa 11 IV 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Ireny Steinbarth, Siedlce 12 II 1997; ASOB, Dops, sygn.

śmierć 16 lutego 1942 r.⁸

Od 1 września 1920 r. Anna s. Jolanta Puchałka była członkinią Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej⁹, wspólnoty życia konsekrowanego powstałej w 1857 r. we Lwowie¹⁰. Założycielką tegoż Zgromadzenia była Marcjanna matka¹¹ Maria Antonina Mirska¹², a głównymi inspiratorami jego powstania

B.11.103 IV, Relacja Romualda Waszewskiego, Kuczaby 14 XI 2019, WPA; E. s. M. Albiniaak, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 136, przyp. 9; J. Oleszczuk, *Siostra Jolanta...*, s. 14.

⁸ Archiwum parafialne w Sterdyni (dalej: APS), *Księga Cmentarna rz.-kat. cmentarza grzebalnego w Sterdyni, Rok 1942*, k. 20; APS, *Kościelne metryki zmarłych w par. Sterdyń, diecezja podlaska, dekanat sterdyński, 1941 (X) – 1945 (XII)*, R. 1942, Nr. 41, k. 11; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Marianny Bakońskiej, Chądzyń 9 X 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Janiny Klimczuk, Gdańsk 24 X 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Cieszyn 9 XII 2019, WPA; ASOB, SpZ, sygn. F.9.3, S. Moskwa s., *Zgromadzenie Sióstr...*, s. 41; T. Zaniewska, *Hrabiowski biały dom. Gimnazjum w Sterdyni 1942–1950*, Białystok 2004, s. 68; *Gmina Sterdyń...*, s. 24; P. Grzeszek ks., *Działalność i troska...*, s. 296; E. s. M. Albiniaak, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 136, p. 9; J. Oleszczuk, *Siostra Jolanta...*, s. 14.

⁹ ASOB, Dops, sygn. B.1.2, KSOB, s. 147, ASOB, Dops, sygn. B.1.1, *Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej od 1856 r.*, zwana także: *Książka Personalna Zgrom[adzenia] SS. Opatrzności od 1856 r.*, s. 24, 351; E. s. M. Albiniaak, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 135.

¹⁰ ASOB, Dops, sygn. B.1.2, KSOB, s. 147. Siostry Opatrzności Bożej są pierwszym powstałym we Lwowie polskim zgromadzeniem zakonnym założonym w tym mieście; zob. ASOB, SpZ, F.9.10, E. s. M. Albiniaak, *Działalność resocjalizacyjna Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej na ziemiach polskich w XIX wieku*, praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. S. Litaka, Lublin 2001, s. 7–8, 142–143; E. s. M. Albiniaak, *Służebnica Boża Marcjanna s. Maria Antonina Mirska (1822–1905)*, [w:] *Święci i błogostawieni. Świadkowie wiary archidiecezji przemyskiej. Materiały z sesji naukowej Krosno wrzesień 2000 r.*, Krosno 2001, s. 149–151; E. s. M. Albiniaak, *Działalność opiekuńczo-wychowawcza Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w latach 1857–1905* [„Źródła i monografie” 253, „Prace z historii szkolnictwa w Polsce” t. 8, red. Stanisław Litak], Lublin 2004, s. 9, 136–137; E. s. M. Albiniaak, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 136, 139.

¹¹ Przed personaliami przełożonej generalnej stosuje się zapis m., czyli matka. Matka generalna – przełożona generalna, to przełożona wyższa, odpowiednik generała w zgromadzeniach męskich. Powierzono jej zadanie kierowania całym zgromadzeniem; por. M. Daniluk, K. Klauza, *Podręczna Encyklopedia Instytutów Życia Konsekrowanego. Pojęcia, terminy, instytucje, dokumenty, czasopisma, sigła*, Lublin 1994, s. 129, 190, 239; ASOB, SpZ, sygn. F.10.99, M. Wojtaszek, *Słownictwo sióstr zakonnych (na podstawie analizy XIX- i XX-wiecznych dokumentów Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej oraz ankiet przeprowadzonych w żeńskich zgromadzeniach i zakonach)*, rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Anny Piotrowicz, Poznań 2019, s. 93, 118, 120; zob. też <https://reporzorium.amu.edu.pl/bidstream/10593/24907/1/M-Wojtaszek-slownictwo-siost-zakonnych.pdf>.

¹² Marcjanna m. Maria Antonina Mirska (1822–1905), w dzieciństwie została sierotą, kilka lat była Siostrą Miłosierdzia, następnie działała w Lwowskim Stowarzyszeniu Pań Miłosierdzia św. Wincentego á Paulo. Od kwietnia 1854 r. z woli biskupa Łukasza Baranieckiego została pierwszą kierowniczką Domu Miłosierdzia [Opatrzności], przeznaczanego by resocjalizować kobiety upadłe. Aby zaobserwować, jak resocjalizację prowadzą francuskie siostry zakonne wyjechała

byli: abp. Łukasz Baraniecki¹³ i Jadwiga Leonowa z Zamoyskich Sapieżyna¹⁴.

do Domu Miłosierdzia w Laval we Francji. 8 XII 1857 r. złożyła śluby wieczyste i do nowicjatu przyjęła dwie swoje współpracowniczki. Założyła Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej i była pierwszą przełożoną tej wspólnoty. Funkcję generalnej przełożonej sprawowała do końca swego życia. Zmarła w Rodatyczach 23 XI 1905 r.; zob. ASOB, SpZ, sygn. F.10.1, S. Moskwa s., *Matka Maria Antonina Mirska założycielka Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej*, Przemysł 1959, mps; ASOB, SpZ, sygn. F.9.9, E. s. M. Albinia, *Działalność opiekuńcza Sióstr Bożej Opatrzności w II połowie XIX wieku*, praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. S. Litaka, Lublin 1999; ASOB, SpZ, sygn. F.9.10, E. s. M. Albinia, *Działalność resocjalizacyjna...*, ASOB, SpZ, sygn. F.10.9, J. Bura s., *Podstawy prawne uszczenia postępowania beatyfikacyjnego Matki Marii Antoniny Mirskiej (1822–1905)*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. doc. dr hab. H. Misztala, Lublin 1983; S. Zygarowicz, *Matka Maria Antonina Mirska (1822–1905)*, [w:] *Chrześcijananie*, t. 8, red. B. Bejze bp, Warszawa 1982, s. 205–252; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000, s. 18; E. s. M. Albinia, *Służebnica Boża...*, s. 137–159; A. Kasjaniuk s., *Zawierzyła Bożej Opatrzności. Życie Sługi Bożej Antoniny Mirskiej*, Przemysł 2002; E. s. M. Albinia, *Działalność...*; J. Cebulska, *Alfabetyczny spis Sióstr Opatrzności Bożej od 08.12.1857 do 1.06.2019 roku*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki 2019, s. 299.

¹³ Łukasz Baraniecki (1798–1858) wyświęcony na kapłana w 1822 r. W 1850 r. konsekrowany na biskupa. Dzięki jego zabiegom ufundowano 14 kapelanii łacińskich w diecezji lwowskiej, wspierał je z własnej szkatuły. Wspierał także Małe Seminarium we Lwowie. Starał się o religijny i moralny rozwój wiernych. Z jego inicjatywy powstał we Lwowie dom resocjalizacyjny dla kobiet upadłych, który nazwano Domem Miłosierdzia [Opatrzności]. Zatwierdził 1 IV 1857 r. Konstytucje Panien Opatrzności. Zmarł w Cieszanowie 30 VI 1858 r. podczas wizytacji kanonicznej; zob. ASOB, SpZ, sygn. F.9.3, S. Moskwa s., *Zgromadzenie Sióstr...*, s. 3–5; ASOB, SpZ, sygn. F.9.9, E. s. M. Albinia, *Działalność...*, s. 6–7, 56, 61; ASOB, SpZ, sygn. F.9.10, E. s. M. Albinia, *Działalność resocjalizacyjna...*, s. 6–7, 15, 48, 53, 77–78, 137, 141–143; T. Długosz, *Baraniecki Łukasz*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 1, Kraków 1935, s. 271–272; S. Zygarowicz, *Matka Maria Antonina...*, s. 205; W. Urban, *Szkice z dziejów archidiecezji lwowskiej i jej duszpasterstwa*, Rzym 1984, s. 151–152; J. s. S. Moskwa, J. s. L. Bura, *Zgromadzenie...*, s. 430; E. s. M. Albinia, *Służebnica Boża...*, s. 145; E. s. M. Albinia, *Działalność...*, s. 8, 16, 45–46, 49, 71–73, 79, 109; A. Kasjaniuk s., *Zawierzyła...*, s. 28.

¹⁴ Jadwiga z Zamoyskich Leonowa Sapieżyna (1806–1891), córka Stanisława Kostki Zamoyskiego i Izabeli z Czartoryskich. Żona Leona Sapiehy – marszałka krajowego Galicji. Czynnie działająca w lwowskich towarzystwach dobroczynnych. W latach 1846–1861 była prezeską w Lwowskim Stowarzyszeniu Pań Miłosierdzia św. Wincentego á Paulo. Wyszukiwała ofiarodawców łączących na rzecz domów prowadzonych przez towarzyszynie, które powstały we Lwowie po rabacji galicyjskiej. Współpracowała z arcybiskupem lwowskim Łukaszem Baranieckim przy utworzeniu zakładu dla kobiet pokutniczek – Domu Miłosierdzia [Opatrzności]. Wyjeżdżała do francuskich zakładów poprawczych prowadzonych przez m. Teresę Rondeau; zob. ASOB, SpZ, sygn. F.9.3, S. Moskwa s., *Zgromadzenie Sióstr...*, s. 2–4; ASOB, SpZ, sygn. F.9.5, J. s. S. Moskwa, E. s. M. Albinia, *Dzieje Zgromadzenia...*, s. 1; ASOB, SpZ, sygn. F.9.9, E. s. M. Albinia, *Działalność opiekuńcza...*, s. 12, 36, 55–56, 62, 65–67; ASOB, SpZ, sygn. F.9.10, E. s. M. Albinia, *Działalność resocjalizacyjna...*, s. 7, 12, 44, 52, 55, 60–61, 63–67, 70, 73–80, 83–85, 91, 100, 102, 105, 107, 109–111, 113–116, 135–140, 142–144, 164–165, 169, 176–178, 180, 183–184, 186, 188–195, 204, 207–208, 218, 223, 292–303, 306–308, 311, 313–314, 341; J. Brząkałski, *Żywoć wielebnej Matki Teresy Rondeau założycielki Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia*.

Do grudnia 1936 r. siostra Puchałka pracowała jako nauczycielka¹⁵ w Zakładzie św. Teresy we Lwowie (wówczas mieścił tam również dom generalny Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej¹⁶). Od grudnia 1932 r. pełniła dodatkowo funkcję asystentki generalnej i sekretarki generalnej¹⁷. Pod koniec 1936 r. została skierowana przez zarząd Zgromadzenia do Sterdyny i mianowana przełożoną nowo powstałej wspólnoty zakonnej¹⁸. Biografia wzmiankowanej siostry stanowi współcześnie przedmiot wzmoczonych zainteresowań badawczych, bo zgodnie z decyzją obecnej przełożonej generalnej Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej – m. Haliny Modelskiej¹⁹ – podjęto działania, których celem jest sprawdzenie, czy występują przesłanki pozwalające na wszczęcie procesu beatyfikacyjnego tejże siostry²⁰.

Na podstawie francuskich dzieł O. Nurit i P. Segretain, Kraków 1910, s. 229–230; E. s. M. Albinia, Służebnica Boża..., s. 145–152; E. s. M. Albinia, Działalność..., s. 9, 85–87.

¹⁵ ASOB, Dops, sygn. B.1.1, *Księga personalna...*, s. 24; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, A. s. J. Puchałka do Kuratorium Okręgu Szkolnego we Lwowie, Lwów 30 XII 1930 r.; ASOB, Dm, sygn. D.14.46, *Kronika szkoły...*, 57; S. Moskwa s., *Puchałka Anna...*, op. cit., s. 131; Ł. Turos s., *Siostry z listy...*, s. 202; E. s. M. Albinia, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 139–140.

¹⁶ Dom generalny Sióstr Opatrzności Bożej funkcjonował we Lwowie do kwietnia 1946; zob. J. s. S. Moskwa, *Zgromadzenie...*, s. 201; W. Jednac s., *Historia domów generalnych Zgromadzenia*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki 2019, s. 91.

¹⁷ ASOB, AGZ, sygn. A.8.2, *Protokół wyborów generalnej przełożonej Sióstr Opatrzności i Protokół wyborów Rady Generalnej z 10 XII 1932*, [w:] *KRG 1926–1952*, s. 112–113; H. Janowicz s., *Sekretarki generalne*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki 2019, s. 80; W. Jednac s., *Zarządy generalne Sióstr Opatrzności Bożej*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki 2019, s. 65; E. s. M. Albinia, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 138.

¹⁸ Zgodnie z regułą zawartą w Konstytucjach zgromadzeniowych: „Przełożone ustanawia Przełożona generalna za zgodą swych asystentek na trzy lata; po upływie tego czasu mogą być zatwierdzone dla ważnej przyczyny na dalsze trzecie, lecz nie ponad ten przeciąg czasu w tym samym domu; zob. *Konstytucje Sióstr Boskiej Opatrzności*, Lwów 1926, s. 100. W *Kronice domu filialnego w Sterdynie* podano: „Na zlecenie J. E. Ks. Biskupa Czesława Sokołowskiego, przybył 22 XII 1936 roku Ks. Feliks Augustyniak – proboszcz ze Sterdyny do Lwowa i prosił Najprzewielebniejszą Matkę Generalną o objęcie nowej placówki i wyznaczenie Sióstr, które zaraz chciał zabrać ze sobą. Sprawa jednak wysłania Sióstr została odroczone do końca grudnia”; zob. ASOB, Krod, sygn. E.1.1.St, *KDFS*, s. 3. W księdze kapituł i rad nie zachował się wpis protokołu Rady Generalnej z końca grudnia 1936 r. Natomiast sprawę założenia domu zakonnego w Sterdynie omawiano na Radzie Generalnej 15 XII 1936 r.; zob. ASOB, AGZ, sygn. A.8.2, *Protokół z 15 XII 1936*, [w:] *KRG 1926–1952*, s. 171–173.

¹⁹ Zbiory prywatne autora, Dekret z 5 VIII 2019 r. L.dz. 183/19.

²⁰ Od jesieni 2019 r. prowadzono kwerendy archiwalno-biblioteczno-muzealne oraz badania *oral history* wśród osób, które znały siostrę Jolantę ze Sterdyny (lub z przekazu osób trzecich), gdzie przeżyła ostatnie lata swego życia i gdzie zmarła, ofiarując życie, by ratować inną osobę. Podobne badania przeprowadzono zimą 2019 r. wśród potomstwa rodzeństwa Anny Puchałki. S. Jolanta Puchałka oddała przeznaczoną dla niej lekarstwo innej kobiecie

W procesie gromadzenia w Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej dokumentacji dotyczącej biografii wzmiankowanej siostry dostrzeżone są trzy okresy:

- czas gromadzenia dokumentów żyjącej członkini wspólnoty zakonnej trwający do 1942 r.;
- okres pozyskiwania i tworzenia materiałów biograficznych na marginesie innych badań dotyczących historii wspólnoty zakonnej;
- trwający od drugiej połowy 2019 r. okres zintensyfikowanego pozyskiwania – w ramach badań historycznych i socjologicznych – materiałów źródłowych (w tym dokumentów audiowizualnych z badań *oral history*) o sterdyńskim okresie działalności siostry Puchałki.

Siostra Puchałka pierwsze lata zakonnego życia – do końca grudnia 1936 r. – spędziła w domu macierzystym i równocześnie generalnym Zgromadzenia we Lwowie. Tam również znajdowało się archiwum główne Zgromadzenia²¹. Od 1932 r. s. Jolanta poza dotychczasowymi funkcjami pełniła obowiązki asystentki i sekretarki generalnej²². Objęcie funkcji sekretarki generalnej wiązało się z przyjęciem zobowiązania zajmowania się m.in. archiwum zgromadzeniowym. Jako sekretarka generalna s. Jolanta wytwarzała znaczną część dokumentów własnych Zgromadzenia, które następnie włączano do zasobu archiwalnego wspólnoty zakonnej. Przykładowo sporządzała protokoły z posiedzeń Rad Generalnych²³, pomagała matce generalnej Laurencji Szwandrok w prowadzeniu urzędowej korespondencji, zajmowała się prowadzeniem podstawowych ksiąg Zgromadzenia (z wyłączeniem ksiąg ekonomicznych)²⁴. Siostra Puchałka wyjechała ze Lwowa do Sterdyny 30 grud-

– matce niepokodzonej z ewentualnością, że jej dzieci zostaną sierotami. Siostra Jolanta mówiła ponoć, że matka jest dużo bardziej potrzebna dzieciom niż ona sterdyńskiemu środowisku; zob. ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Romualda Waszewskiego, Kuczaby 14 XI 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Cieszyn 9 XII 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Zofii Krzempek, Strumień 14 XII 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anastazji Żur, Strumień 15 XII 2019, WPA; E. s. M. Albinia, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 135.

²¹ Siostry Opatrzności Bożej ze Lwowa, na nową placówkę do Sterdyny, wyjechała 30 XII 1936 r.; zob. ASOB, Krod, sygn. E.1.1.St, *KDFS*, s. 3; ASOB, Krod, sygn. E.1.2.St, *KDZS*, s. 7; E. s. M. Albinia, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 140.

²² ASOB, AGZ, sygn. A.8.2, *KRG 1926–1952*, s. 112–113; E. s. M. Albinia, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 138–139.

²³ ASOB, AGZ, sygn. A.8.2, *KRG 1926–52*, s. 112–173.

²⁴ ASOB, AGZ, sygn. A.1.4, *Konstytucje Sióstr Boskiej Opatrzności*, Lwów 1926, s. 92. Konstytucje obowiązujące ówczesnie w Zgromadzeniu zostały zatwierdzone przez Stolicę Apostolską 16 VII 1925 r.; zob. ASOB, Dops, sygn. B.1.2, *KSOB*, s. 147; W. Jednac s., *Zarządy generalne...*, s. 65; H. Janowicz s., *Sekretarki generalne*, op. cit., s. 80. Za prowadzenie ksiąg ekonomicznych w Zgromadzeniu Sióstr Opatrzności Bożej odpowiedzialne były i odpowie-

nia 1936 r.²⁵ i w związku z tym wyjazdem zaprzestała prowadzenia bazowej części ówczesnej dokumentacji zgromadzeniowej, zakończyła również sprawowanie funkcji archiwistki Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej. Po opuszczeniu Lwowa, jako przełożona sterdyńskiej wspólnoty, była zobligowana do wytwarzania dokumentacji aktowej podległej jej wspólnoty, w tym tej, która była wysyłana do centrali, tj. do domu generalnego²⁶.

Na stan zachowania interesującej nas dokumentacji aktowej Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej wpłynęły w znacznej części wydarzenia geopolityczne. Nawet jeśli całość czy większość dokumentacji przetrwała II wojnę światową, to w czasie repatriacji członkiń Zgromadzenia do Polski pewna jej część została utracona. Siostry opuszczające Lwów miały trudność z zabraniem wszystkich archiwaliów i dokumentacji bieżącej, która mogła stać się w późniejszym czasie dokumentacją archiwalną. W Archiwum Zgromadzenia we Lwowie przechowywano archiwalia do wiosny 1946 r.²⁷, po czym te z nich, które ocalały wywieziono²⁸. Jak twierdziła Helena s. Honorata Janusz, wyjeżdżające ze Lwowa „Siostry wiozły wszystko co mogły zabrać i czego im jeszcze nie zabrano”²⁹. Ostatnie siostry opuściły dom generalny we Lwowie 10 kwietnia 1946 r.³⁰ Istotnym, choć dotychczas niezgłęzionym, problemem badawczym jest selekcja akt dokonana w obawie przed organami państwa ko-

działne są siostry sprawujące funkcję ekonomki; zob. H. Janowicz s., *Ekonomki generalne*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki 2019, s. 72–77.

²⁵ ASOB, Krod, sygn. E.1.1.St, *KDFS*, s. 3; ASOB, Dops, sygn. B.1.2, *KSOB*, s. 147.

²⁶ ASOB, Dm, sygn. D.29.1, Teka: *Sterdyń 1936 – 1983*; A s. J. Puchałka, *Sprawozdanie z domu filialnego w Sterdyni z grudnia 1938*; ASOB, Dm, sygn. D.29.1, Teka: *Sterdyń 1936 – 1983*; A s. J. Puchałka do Matki Generalnej, [Sterdyń, grudzień 1938]; E. s. M. Albinia, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 138.

²⁷ Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej miało swoją siedzibę w domu generalnym tego zgromadzenia we Lwowie na Nowym Świecie, przy ul. Leona Sapiehy od początku jego istnienia do kwietnia 1946 r.; ASOB, SpZ, sygn. F.9.2, J. s. S. Moskwa, *Zgromadzenie...*, s. 98; ASOB, SpZ, sygn. F.9.1, K. Paluch s., *Działalność społeczno-charytatywna Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej (1857–1939)*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. doc. dr B. Kumora, Lublin 1966, s. 9; J. s. S. Moskwa, *Zgromadzenie...*, s. 192.

²⁸ Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej zostało wywiezione do Łąki koło Rzeszowa, a następnie w latach 90. XX w. zostało przewiezione do domu generalnego zgromadzenia w Przemyślu; zob. ASOB, SpZ, sygn. F.9.1, K. Paluch s., *Działalność społeczno-charytatywna...*, s. 9; ASOB, SpZ, sygn. F.9.5, J. s. S. Moskwa, E. s. M. Albinia, *Dzieje Zgromadzenia...*, s. 13–14.

²⁹ ASOB, Wspomnienia Sióstr Opatrzności Bożej, sygn. G.1.1, Relacja 23, Heleny s. Honoraty Janusz, brm.; ASOB, SpZ, sygn. F.9.5, J. s. S. Moskwa, E. s. M. Albinia, *Dzieje Zgromadzenia...*, s. 14; W. Jednac s., *Historia domów...*, s. 91.

³⁰ ASOB, SpZ, sygn. F.9.3, S. Moskwa s., *Zgromadzenie Sióstr...*, s. 41. Razem z siostrami wyjechał ze Lwowa ich kapelan, ks. Władysław Pilin; zob. *Ibidem*.

munistycznego. Jak informowała Julia m. Sebastiana Moskwa, w czasie gdy archiwalia zgromadzeniowe znajdowały się w domu zakonnym w Łące pod Rzeszowem, „część z nich była wypalana, w obawie by nie dostały się w ręce UB”³¹. Niestety nie wiemy, czy w wyniku przeprowadzonej w czasach stalinowskich selekcji archiwaliów zniszczeniu podlegały także dokumenty dotyczące biografii siostry Puchałki. Szczątkowy zasób wiedzy o zniszczeniach części zasobu archiwalnego Zgromadzenia Sióstr Opatrności Bożej nie daje jak na razie podstaw do określenia, które z dokumentów zaginęły lub zostały zniszczone w czasie okupacji sowieckiej i niemieckiej³², których nie udało się wywieźć w 1946 r. ze Lwowa i które zniszczono po przewiezieniu ich na zachód od linii Curzona. Wiadomo natomiast, że część archiwaliów z lwowskiego Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrności Bożej znalazła się po II wojnie światowej poza archiwum zgromadzeniowym, bo przykładowo do Biblioteki Muzeum Zamku w Łańcucie trafił za pośrednictwem cenzora rękopis o proweniencji sięgającej interesującego nas archiwum zgromadzeniowego³³.

³¹ Relacja ustna Julii m. Sebastiany Moskwy z maja 1991 r. udzielona w Przemyślu. Siostra Moskwa informowała, że w okresie wczesnego PRL przeprowadzana była jakaś selekcja archiwaliów zgromadzeniowych w Łące koło Rzeszowa i w Przemyślu. Niestety jej relacja odnosiła się zaledwie do efektu finalnego – wypalania dokumentów – a nie do kryterium stosowanego w czasie selekcji. Dotychczas nie udało się natrafić na dokumenty pozwalające na określenie, jaką dokumentację uznano w okresie stalinowskim za zagrażającą interesom Zgromadzenia, którymś z jego członkiń lub osobom postronnym. Nie udało się również ustalić, co ówczesnie zniszczono i jakimi kryteriami wyboru dokumentów przeznaczonych do zniszczenia się posługiwano.

³² W obawie przed represjami okupacyjnymi część dokumentacji aktowej mogła zostać zniszczona. Biorąc pod uwagę, że Zgromadzenie Sióstr Opatrności Bożej zajmowało się m.in. resocjalizacją kobiet, więc ówczesnie aktualna dokumentacja dotycząca „kobiet z marginesu społecznego” mogła zostać zniszczona, by nie stanowiła podstaw do ewentualnych represji niemieckich czy sowieckich. Za potwierdzenie takiej hipotezy może posłużyć zachowanie się tzw. „*Katalogu pokutnic*” obejmującego przyjęcia do placówki resocjalizacyjnej do 1913 r.; zob. ASOB, Dm, br. sygn., *Spis dziewcząt w szwalni we Lwowie 1854–1914*, nr 2093, s. 192. Brak zachowanej w archiwum zgromadzeniowym kontynuacji tego *Katalogu* sugerować może zniszczenie aktualnych dla okresu II wojny światowej wykazów. Niestety w tym przypadku pozostajemy co najmniej jak na razie, w sferze hipotez, bo nie wiemy w jakich okolicznościach katalog, czy też katalogi pokutnic z czasów II Rzeczypospolitej zostały usunięte z zasobu dokumentacyjnego (dokumentacji bieżącej lub archiwalnej) Zgromadzenia. Zauważyć należy również, że budynki należące do Zgromadzenia Sióstr Opatrności Bożej we Lwowie znajdowały się w pobliżu dworca kolejowego. W czasie II wojny światowej były one zajęte przez okupantów i wykorzystywane np. jako szkoła kinooperatorów. Siostry zostały zmuszone do zamknięcia szkoły w Zakładzie św. Teresy, prowadziły w czasie okupacji kuchnię Rady Głównej Opiekuńczej i przedszkole; zob.: ASOB, SpZ, sygn. F.9.5, J. s. S. Moskwa, E. s. M. Albinia, *Dzieje Zgromadzenia...*, s. 13; J. s. S. Moskwa, *Zgromadzenie...*, s. 201.

³³ W Bibliotece Muzeum Zamku w Łańcucie znalazł się jeden z tomów *pamiętnika/dziennika*

Nadmienić należy, że archiwa żeńskich wspólnot zakonnych są stosunkowo rzadko penetrowane przez przedstawicieli środowiska naukowego, a przecież ich zasoby znacznie rozwijają wiedzę o dziejach miejscowości, w których poszczególne wspólnoty zakonne posiadają lub posiadały swe placówki. Skupiając się na materiałach dotyczących biografii siostry Puchałki można m.in. ukazać, jak wzbogacają one wiedzę o życiu społeczno-oświatowo-religijnym międzywojennego Lwowa czy Sterdyni końcowego okresu II Rzeczypospolitej i w pierwszych latach II wojny światowej.

Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej od 2002 r. znajduje się w Grodzisku Mazowieckim, w domu generalnym tej wspólnoty zakonnej³⁴. Zanim archiwalia zgromadzeniowe zostały umieszczone w Grodzisku Mazowieckim kilkakrotnie zmieniano się miejsce ich przechowywania. Pierwotnie były przechowywane w pierwszym domu generalnym Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej znajdującym się w lwowskiej dzielnicy Nowy Świat, przy ul. Leona Sapiehy 30/32³⁵. W 1946 r. roku dokumenty trafiły do Łąki nieopodal Rzeszowa³⁶. Od 1947 r. archiwalia zaczęto stopniowo przewozić do Przemyśla³⁷, w którym przez okres PRL-u i w początkach III RP znajdował się dom generalny wymienianej już wielokrotnie wspólnoty zakonnej³⁸. W ramach przenosin domu generalnego z Przemyśla do Grodziska Mazowieckiego również Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej

Wandy z Potockich Cabogi posiadający oznaczenia proweniencyjne Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej. Zgodnie z informacją przekazaną przez Tadeusza Baja wzmiankowany rękopis został przekazany do tej biblioteki przez cenzora. Informacja ta pozyskana została we wrześniu 1999 r., gdy w czasie kwerend natrafiono na ów rękopis, a ówczesny kierownik Biblioteki Muzeum Zamku w Łańcucie wyjaśnił, w jaki sposób został pozyskany do zbiorów łańcuckich. Autorka składa serdeczne podziękowania Tadeuszowi Bajowi za udzielone informacje nt. rękopisu pochodzącego ze zbiorów lwowskiego Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej i jego drogi do Biblioteki Muzeum Zamku w Łańcucie oraz za pomoc udzieloną podczas kwerend.

³⁴ Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej znajduje się w domu generalnym Zgromadzenia w Grodzisku Mazowieckim. Archiwum zostało przeniesione do Grodziska Mazowieckiego z Przemyśla w 2002 r.; E. Kovalchuk s., *Placówki zakonne Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki 2019, s. 232.

³⁵ J. s. S. Moskwa, *Zgromadzenie...*, s. 201; W. Jednac s., *Historia domów...*, op. cit., s. 85.

³⁶ Tymczasową siedzibą zarządu Zgromadzenia po opuszczeniu Lwowa został dom w Łące; zob. ASOB, Krod, E.1,2.Zgr., *Kron.ZSOB2*; E. s. M. Albinia, *Działalność...*, s. 16. Siostra Modesta Telus na podstawie relacji ustnych starszych sióstr twierdziła, iż archiwalia pierwotnie przewieziono do domu na Kruhelu; zob. E. s. M. Albinia, *Działalność...*, s. 16, przyp. 41.

³⁷ ASOB, SpZ, sygn. F.9.1, K. Paluch s., *Działalność społeczno-charytatywna...*, op. cit., s. 9; J. s. S. Moskwa, *Zgromadzenie...*, s. 192.

³⁸ W. Jednac s., *Historia domów...*, s. 96.

znalazło się w nowym miejscu. W archiwum tym przechowywana jest spuścizna aktowa Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej jako wspólnoty życia konsekrowanego³⁹ oraz dokumentacja personalna członkiń tej wspólnoty zakonnej, w tym Anny s. Jolanty Puchałki.

Akta zgromadzeniowe, które udało się uratować z pożogi wojennej i przewieźć na zachód od Bugu, zostały zdeponowane w tymczasowym domu generalnym w Łące koło Rzeszowa⁴⁰. Po przeniesieniu w 1947 r. zarządu generalnego wspólnoty zakonnej do Przemyśla, również część archiwum przewieziono do tego miasta. Znaczna część archiwaliów pozostała jednak w Łące⁴¹. Prawdopodobnie w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. akta te były stopniowo przewożone do ówczesnego domu generalnego w Przemyśle i wstępnie uporządkowane przez Julię m. Sebastianę Moskwę⁴² – ówczesną archiwistkę⁴³. Za archiwum zakonne w Przemyśle odpowiadała przez kilka lat pisząca te słowa, która w 1996 r. uporządkowała je i wstępnie skatalogowała zgodnie ze wskazaniem dr Janiny Gawrysiakowej⁴⁴, wykonując te prace w ramach studenckich praktyk archiwalnych. W 2001 r. archiwistką zgromadzeniową została Marta s. Wenancja Jednac⁴⁵. Od jesieni 2002 r. – co było wspomniane – dom generalny oraz Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej mieści się w Grodzisku Mazowieckim przy ul. Okrężnej 33⁴⁶.

³⁹ ASOB, SpZ, sygn. F.9.5, J. s. S. Moskwa, E. s. M. Albinia, *Dzieje Zgromadzenia...*, s. 1.

⁴⁰ Dom w Łące istniał od 1861 r. Siostry Opatrzności Bożej prowadziły tam sierociniec. Zostały sprowadzone do Łąki z inicjatywy Zofii z Potockich Dietrichstein (córki Alfreda Potockiego – pierwszego ordynata łańcuckiego); zob. ASOB, SpZ, sygn. F.9.3, S. Moskwa s., *Zgromadzenie Sióstr...*, s. 4, 41; ASOB, SpZ, sygn. F.9.1, K. Paluch s., *Działalność społeczno-charytatywna...*, s. 9, 78–79; ASOB, SpZ, sygn. F.9.5, J. s. S. Moskwa, E. s. M. Albinia, *Dzieje Zgromadzenia...*, s. 13–14; E. s. M. Albinia, *Działalność...*, s. 215, 220–239.

⁴¹ ASOB, SpZ, sygn. F.9.1, K. Paluch s., *Działalność społeczno-charytatywna...*, s. 9; J. s. S. Moskwa, *Zgromadzenie...*, s. 192.

⁴² Julia s. Sebastiana Moskwa (1910–2006) pracowała z Anną s. Jolantą w Sterdyni od stycznia 1941 r. Razem prowadziły tajne nauczanie. Po śmierci s. Puchałki została przełożoną w Sterdyni. W latach 1959–1971 była przełożoną generalną Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej; ASOB, Dops, sygn. B.1.2, *KSOB*, s. 199.

⁴³ Relacja ustna J. m. S. Moskwy udzielona jesienią 1990 r.; J. s. S. Moskwa, *Zgromadzenie...*, s. 192. W latach 1985–1986 przy porządkowaniu archiwaliów pomagała matce Moskwie s. Arleta Rzechaczek; zob. Relacja ustna s. Arleta Rzechaczek z 22 VIII 2021 r. udzielona artykułu.

⁴⁴ Janina Gawrysiak to nauczyciel akademicki, archiwista i historyk. Od 1 IV 1991 do 31 XII 2004 kierownik Archiwum Uniwersyteckiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; zob. *Księga pamiątkowa w 75-lecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Wkład w kulturę polską w latach 1968–1993*, red. M. Rusecki, Lublin 1994, s. 382, 523, 599.

⁴⁵ Relacja Marty s. Wenancji Jednac udzielona we wrześniu 2019 r.

⁴⁶ W. Jednac s., *Historia domów...*, s. 99.

W literaturze przedmiotu interesujące nas archiwum przywoływane jest nade wszystko jako Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej⁴⁷ w Łące⁴⁸, Przemyślu⁴⁹ i Grodzisku Mazowieckim⁵⁰, w zależności od tego, w którym okresie korzystano ze zbiorów archiwalnych, jednakże każdorazo-

⁴⁷ W części opracowań nie podano wcale miejsca przechowywania archiwaliów, np. Janina s. Fidelisa Gajór czy Hanna s. Antonina Kasjaniuk podają nazwę: Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej; zob. ASOB, SpZ, sygn. F.10.3, J. Gajór s., *Realizacja ideału powołania zakonnego przez Siostry Opatrzności Bożej w latach 1857–1967 (w aspekcie psychologii wychowawczej)*, praca magisterska napisana pod kierunkiem doc. dr. S. Kunowskiego, Lublin 1970, s. III, 4; ASOB, SpZ, sygn. F.9.7, H. s. A. Kasjaniuk, *Doskonałość życia zakonnego w świetle Konstytucji i Dyrektorium Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. J. Misiurka, Lublin 1995, s. [VI]–VII.

⁴⁸ ASOB, SpZ, sygn. F.9.1, K. Paluch s., *Działalność społeczno-charytatywna...*, s. 1–3, 26–142; ASOB, SpZ, sygn. F.10.2, B. Stachurska s., *Działalność wychowawcza i poglądy pedagogiczne Marii Antoniny Mirskiej w aspekcie psychologii wychowawczej*, praca magisterska napisana pod kierunkiem doc. dr. S. Kunowskiego, Lublin 1968, s. [I], 4; ASOB, SpZ, sygn. F.10.4, T. Klu-kowska s., *Kierunki i przebieg odnowy soborowej w formacji wychowawczej młodzieży zakonnej w Zgromadzeniu Sióstr Opatrzności Bożej*, praca magisterska napisana pod kierunkiem doc. dr. S. Kunowskiego, Lublin 1971, s. [V].

⁴⁹ ASOB, SpZ, sygn. F.10.8, W. Kędroń s., *Postawa czynnej miłości Matki Marii Antoniny Mirskiej w świetle jej pism oraz opracowań o Jej życiu i działalności*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. doc. dr. hab. S. Rosika, Lublin 1982, s. XI, 6; ASOB, SpZ, sygn. F.9.6, H. s. H. Izdebska, *Początki Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w archidiecezji łwowskiej*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. K. Doli przy współpracy ks. dr. J. Patera, Wrocław 1996, s. [I–II]; ASOB, SpZ, sygn. F.10.21, Z. Dybaś, *Powstanie i działalność opiekuńczo-wychowawcza Domu Pomocy Społecznej dla Dzieci w Łące (1854–1995)*, praca magisterska napisana pod kierunkiem dr. K. Szmyda, Rzeszów 1996, s. 6; J. s. S. Moskwa, *Zgromadzenie...*, s. 175–194, 208; ASOB, SpZ, sygn. F.9.8, A. Kowal, *Historia Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w latach 1857–1995*, praca magisterska napisana pod kierunkiem o. prof. dr. hab. M. Kaniora, Kraków 1997, s. 5; ASOB, SpZ, sygn. F.9.9, E. s. M. Albinia, *Działalność...*, s. 2, 9.

⁵⁰ ASOB, SpZ, sygn. F.10.50, A. Cebulska s., *Chrystocentryzm życia Sióstr Opatrzności Bożej w świetle Konstytucji i Dyrektorium Zgromadzenia*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. dr. hab. A. Siemienińskiego, Wrocław 2003, s. [4], 43, 46; ASOB, SpZ, sygn. F.10.95, B. Gardziejewska s., *Działalność wychowawczo-opiekuńcza Sióstr Opatrzności Bożej w Jedłowniku–Wodzisławiu Śląskim w latach 1933–2009*, praca magisterska napisana pod kierunkiem s. prof. dr. hab. M. B. Pecyna, Opole 2010, s. 71; ASOB, SpZ, sygn. F.9.11, M. Jednac, *Działalność społeczna Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w latach 1945–1989*, praca magisterska napisana pod kierunkiem Z. Gnata–Wieteski, Warszawa 2007, s. 99; ASOB, SpZ, sygn. F.9.12, W. Jednac s., *Życie religijne Sióstr Opatrzności Bożej i uczestnictwo Zgromadzenia w ważniejszych wydarzeniach Kościoła lokalnego i powszechnego w latach 1945–1989*, Grodzisk Mazowiecki 2008 (wydruk na prawach rękopisu), s. 1; ASOB, SpZ, sygn. F.10.65, G. Swoboda s., *Integracyjne i prorodzinne aspekty działalności Domu Pomocy Społecznej dla Dzieci w Łące koto Rzeszowa prowadzonego przez Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej*, praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. B. Szczepankowskiego, Warszawa 2007, s. 6; ASOB, SpZ, sygn. F.9.13, K. s. A. Cieszyńska, *Duchowość Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w świetle pierwotnych źródeł*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. dr. M. Szymuli, Warszawa 2012, s. 3; E. s. M. Albinia, *Anna s. Jolanta Puchałka...*, s. 135.

wo chodzi o te same zbiory, znajdujące się w domu generalnym wspólnoty zakonnej. Siedziba owego domu była przenoszona parokrotnie; każda taka zmiana pociągała za sobą zmianę miejsca archiwum zgromadzeniowego.

Odnosząc się najpierw do dokumentacji gromadzonej przez wspólnotę zakonną w czasie życia siostry Puchałki, zwrócić należy uwagę nade wszystko na kilka kategorii źródeł. W archiwum zgromadzeniowym znajdują się m.in. materiały dotyczące Anny s. Jolanty Puchałki. W wydzielonej w zasobie archiwalnym serii określanej nazwą: *Dokumenty personalne sióstr* znajdują się katalogi⁵¹ i *Księga personalna Zgromadzenia*⁵², w których zapisywano podstawowe dane dotyczące poszczególnych sióstr, tzn.: datę i miejsce urodzenia, personalia rodziców, datę wstąpienia do zgromadzenia, obłóczyn, złożenia pierwszych ślubów zakonnych, odnawiania ślubów zakonnych oraz wieczystych ślubów zakonnych, a także ewentualnego jubileuszu pięćdziesięciolecia życia wspólnotowego oraz miejsce i datę śmierci. W katalogach zapisywano również miejsca i daty graniczne pracy siostry w konkretnych domach zakonnych oraz wskazywano wyznaczany im w tych placówkach podstawowy obowiązek. Archiwalia te dostarczają podstawowych informacji o tym, jak toczyły się losy poszczególnych sióstr, w tym interesującej nas siostry Puchałki i sióstr z nią współpracujących.

Kolejną interesującą kategorią źródeł są *Księgi Kapituł i Rad Generalnych*, spośród których w odniesieniu do biografii s. Puchałki interesująca jest m.in. *Księga...* obejmująca okres: 4 sierpnia 1913 – 16 września 1926 r.⁵³, w której znajdują się protokoły Rad Generalnych dopuszczających Annę s. Jolantę Puchałkę do obłóczyn⁵⁴, pierwszych ślubów⁵⁵ i ich odnowień⁵⁶. W *Księdze Kapituł i Rad Generalnych* za okres od 16 września 1926 r. do 28 maja 1952 r. znajdują się informacje o dopuszczeniu Anny s. Jolanty Puchałki do ślubów wieczystych⁵⁷. Od posiedzenia Rady Generalnej z 22 stycznia 1933 r. protokoły spisywane są przez s. Jolantę⁵⁸, pełniącą wówczas funkcję sekretarki generalnej m. Laurencja Szwandrok⁵⁹. W protokole z 15 grudnia 1936 r. odnaleźć można in-

⁵¹ ASOB, Dops, sygn. B.1.2, *KSOB*, s. 1–426.

⁵² ASOB, Dops, sygn. B.1.1, *Księga personalna...*, s. 24, 351.

⁵³ ASOB, AGZ, sygn. A.8.1, *Księga Kapituł i Rad Generalnych 4 VIII 1913 – 16 IX 1926* (dalej: *KRG 1913–1926*).

⁵⁴ ASOB, AGZ, sygn. A.8.1, Protokół z 14 I 1921, [w:] *KRG 1913–1926*, s. 49–50.

⁵⁵ ASOB, AGZ, sygn. A.8.1, Protokół z 19 I 1923, [w:] *KRG 1913–1926*, s. 67.

⁵⁶ ASOB, Dops, sygn. B.1.7, *Książka profesek Zgrom[adzenia] S.S. Opatrzności*, zwana również: *Katalog sióstr składających profesję w Zgrom[adzeniu] SS. Opatrzności B[ożej]*, s. 250–251.

⁵⁷ ASOB, AGZ, sygn. A.8.2, Protokół z 26 V 1929, [w:] *KRG 1926–1952*, s. 32–34.

⁵⁸ ASOB, AGZ, sygn. A.8.2, *KRG 1926–1952*, s. 112–167, 171–173.

⁵⁹ Ludwika m. Laurencja Szwandrok (1892–1965), nauczycielka, długoletnia przełożona domów zakonnych, matka generalna Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w latach

formacje o tym, w jakich okolicznościach Zgromadzenie przyjmowało nową placówkę zakonną w Sterdyni⁶⁰. Nie można w tym miejscu pominąć faktu, że katalogi, *Księga personalna Zgromadzenia* i *Księgi Kapituł i Rad Generalnych* to nie dokumenty, które ograniczają się do okresu życia siostry Puchałki, lecz obejmują swym zasięgiem dzieje Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej.

W Archiwum zgromadzeniowym przechowywane są równieżteczki personalne poszczególnych sióstr. Niestety nie zachowała się pierwotna teczka personalna siostry Puchałki. Zachowała się natomiast dokumentacja szczątkowa odnosząca się do teżej siostry, ograniczająca się do jej korespondencji do Kuratorium⁶¹ Okręgu Szkolnego we Lwowie⁶² i do Matki Generalnej⁶³. Dodatkowo w tece [domu] Sterdyń za lata 1936–1938 znajdują się dwie wersje *Sprawozdania z domu filialnego Zgrom. S.S. Opatrzności B. w Sterdyni za czas od 9 XII 1936 – 31 XII 1938*, które zostały podpisane 31 grudnia 1938 r. przez s. Jolantę A. Puchałkę. Sprawozdania te dotyczą powstania i funkcjonowania sterdyńskiej wspólnoty zakonnej i spraw gospodarczych tamtejszego domu filialnego⁶⁴, a tym samym zawierają informacje o postrzeganiu przemian zachodzących w nowo powstałej wspólnocie sterdyńskiej podpisane, a prawdopodobnie również spisane przez interesującą nas siostrę zakonną.

Najczęściej wykorzystywanym w badaniach nad przeszłością Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej opracowaniem znajdującym się w zbiorach archiwalnych tej wspólnoty zakonnej jest *Kronika Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej we Lwowie*, napisana przez ks. Alojzego Władysława Jougana. Zachowała się ona w wersji rękopiśmiennej (prawdopodobnie jest to odpis wykonany przez którąś z sióstr)⁶⁵ i kilku wersjach maszynopiśmiennych⁶⁶. *Kroni-*

1932–1939; zob. ASOB, SpZ, sygn. F.9.3, S. Moskwa s., *Zgromadzenie Sióstr...*, s. 37–38; ASOB, SpZ, sygn. F.9.4/3, S. Moskwa s., *Wierne charyzmatowi Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej*, [Przemyśl] [br.], mps, t. III, s. 3–10; J. Cebulska, *Alfabetyczny spis...*, op. cit., s. 299.

⁶⁰ ASOB, AGZ, sygn. A.8.2, Protokół z 15 XII 1936, [w:] KRG 1926–1952, s. 173.

⁶¹ W oryginale: „Kuratorjum”.

⁶² ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, A. s. J. Puchałka do Kuratorium Okręgu Szkolnego we Lwowie, Lwów 30 XII 1930 r.

⁶³ ASOB, Dm, sygn. D.29.1, Teka: *Sterdyń 1936 – 1983*, A. s. J. Puchałka do Matki Generalnej [Laurencji Szwandrok] z grudnia 1938 r. Matka Laurencja pełniła urząd przełożonej generalnej od 9 XII 1932 do 3 I 1939; zob. ASOB, SpZ, sygn. F.9.4/4, S. Moskwa s., *Wierne charyzmatowi...*, t. IV, s. 4.

⁶⁴ ASOB, Dm, sygn. D.29.1, Teka: *Sterdyń 1936 – 1983*; A s. J. Puchałka, *Sprawozdanie z domu filialnego w Sterdyni z grudnia 1938*.

⁶⁵ Wersja rękopiśmienna jest przechowywana w Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej pod sygnaturą E.1.1.Zgr. Jest to kopia spisana jedną ręką (jednym charakterem pisma), jednak nie wiadomo, która siostra przepisała oryginalny rękopis ks. W. A. Jougana. Nie natrafiono dotychczas na rękopis ks. Jougana i nie wiadomo, czy gdzieś się on zachował.

⁶⁶ ASOB, Krod, sygn. E.1.1.Zgr, W. A. Jougan, *Kronika Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej*

ka ta napisana została w latach 1933–1934, gdy jej autor zrezygnował z wcześniejszej pełnionej funkcji kapelana domu generalnego, którą spełniał od grudnia 1921 r. do września 1933 r.⁶⁷ Ks. Jougan był profesorem na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie⁶⁸, jest autorem m.in. *Słownika kościelnego łacińsko-polskiego*⁶⁹. W *Kronice* jego autorstwa siostra Puchałka wzmiankowana jest tylko marginalnie⁷⁰, jako jedna z sióstr, dlatego opracowanie to w badaniach nad jej biografią ma marginalne znaczenie.

Opierając się na ubogiej dokumentacji archiwalnej zgromadzonej za życia s. Jolanty trudno byłoby przedstawić jej biografię bardziej szczegółowo, aniżeli uwzględniając w niej wydarzenia graniczne wyznaczające poszczególne etapy jej życia wspólnotowego. Należy przy tym zauważyć, że czasowo pełniła ona funkcję sekretarki i asystentki generalnej, a tym samym uczestniczyła w zebraniach decyzyjnych Zgromadzenia, z przebiegu których sporządzano sprawozdania, co oznacza, że wiadomo o niej więcej niż o innych siostrach przynależących w tym samym czasie do Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej. Biorąc pod uwagę sposób gromadzenia dokumentacji o poszczególnych siostrach z interesującego nas Zgromadzenia, która stanowiła część dokumentacji archiwalnej gromadzonej na Kresach Wschodnich (we Lwowie), można stwierdzić, że w stosunku do tego, czym dysponujemy współcześnie, stan owej dokumentacji jest dość ubogi. Wydarzenia II wojny światowej, wywiezienie niekompletnych lub cząstki archiwaliów zakonnych z Kresów Wschodnich do powojennej Polski i selekcja akt w obawie przez represjami komunistycznymi doprowadziły do tego, że wiedza o życiu niektórych sióstr, przykładowo sprzed około wieku, ogranicza się do zbioru danych o charakterze wręcz statystycznym.

Kolejny okres pozyskiwania i tworzenia materiałów biograficznych dotyczących s. Puchałki związany był z gromadzeniem ich na marginesie innych badań dotyczących historii wspólnoty zakonnej Sióstr Opatrzności Bożej. Dopiero w latach siedemdziesiątych XX w. postanowiono zebrać materiał do biografii sióstr, jak to określano, ważnych dla Zgromadzenia. W tej grupie znalazła się również siostra Puchałka. Materiał wspomnieniowy zbie-

we Lwowie, Lwów 1934, mps, s. 1.

⁶⁷ Ibidem, s. 1.

⁶⁸ J. Zieliński, *Jougan Władysław Alojzy*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 11, Wrocław-Warszawa-Kraków 1964–1965, s. 301; J. Wołczański ks., *Wydział Teologiczny*, [w:] *Academia Militans. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie*, red. A. Redzik, Kraków 2015, s. 324, 330, 383; G. Mazur, J. Skwara, J. Węgierski, *Kronika 2350 dni wojny i okupacji Lwowa 1.IX.1939–2.II.1946*, Katowice 2007, s. 303; A. Redzik, *Uniwersytet w latach 1939–1946*, [w:] *Academia Militans. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie*, red. A. Redzik, Kraków 2015, s. 1053.

⁶⁹ A. Jougan, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Lwów 1938.

⁷⁰ ASOB, Krod, sygn. E.1.1.Zgr, W. A. Jougan, *Kronika...*, s. 194, 197, 209.

rała wówczas prawdopodobnie⁷¹ Janina s. Fidelisa Gajór⁷² i Julia m. Sebastiana Moskwa. Część zebranego materiału wykorzystwała m. Sebastiana do napisania biogramów sióstr. Materiały wspomnieniowe zebrane przez s. Fidelisę⁷³ i m. Sebastianę dotyczące Anny s. Jolanty Puchałki zostały wyodrębnione i znajdują się w tece o sygn. B.11.103 I⁷⁴. Pozostałe relacje i wspomnienia z tego okresu znajdują się w zespole: *Wspomnienia Sióstr Opatrzności Bożej 1939–1947* i są oznaczone archiwalnymi sygnaturami rozpoczynającymi się literą G.

W tychże latach siedemdziesiątych XX w. m. Sebastiana Moskwa zajęła się również opracowywaniem historii Zgromadzenia. To ona, po zakończeniu pełnienia funkcji przełożonej generalnej, podjęła działania zmierzające do tego, by wszystkie archiwalia zgromadzeniowe zostały przewiezione z Łąki do domu generalnego w Przemysłu. Przez lata m. Moskwa porządkowała archiwum, korzystając z pomocy sióstr nowicjuszek⁷⁵. Prawdopodobnie w latach osiemdziesiątych XX w. zajęła się opracowaniem biogramów nieżyjących sióstr. Biogramy te, sporządzone w formie maszynopisu, były następnie powielane i wysyłane do poszczególnych domów Zgromadzenia; trafiły też do zasobów archiwum zgromadzeniowego. Zostały one zawarte w czterech tomach rękopiśmiennego opracowania zatytułowanego: *Wierne charyzmatowi Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej*⁷⁶. W tych funkcjonujących na prawach rękopisu maszynopisach biogram Anny s. Jolanty Puchałki nie został umieszczony. Matka Moskwa opracowała natomiast biogram siostry Puchałki, który został opublikowany w 1994 r. w książce zatytułowanej: *Siostry zakonne w Polsce*⁷⁷.

⁷¹ Część ankiet i listów była adresowana do s. Fidelisy. Duża część korespondencji zawierającej materiały do biografii sióstr nie wskazuje na inicjatora czy koordynatora tych działań. Siostra Fidelisa Gajór mogła być jedną z sióstr zaangażowanych w gromadzenie wspomnień sióstr, które zapisały się w dziejach Zgromadzenia.

⁷² Janina s. Fidelisa Gajór (1943–) do Zgromadzenia wstąpiła 14 IX 1960, śluby wieczyste złożyła 31 VII 1968 r. Była katechetką, referentką do spraw powołań oraz długoletnią mistrzynią junioratu (odpowiedzialną za formację młodych sióstr); zob. Relacja ustna Janiny s. Fidelisy Gajór udzielona w czerwcu 2019 r.; J. Cebulska, *Alfabetyczny spis...*, s. 347.

⁷³ Relacje sióstr adresowane są do s. Fidelisy; zob. ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Relacja Cecylii s. Placydy Kozłowskiej z dołączonym listem adresowanym: „Kochana siostrzo Fideliso”.

⁷⁴ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Relacja Cecylii s. Placydy Kozłowskiej, brm.; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Relacje Praksedy s. Łucji Bylińskiej, brm.; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Relacja ks. bpa Wacława Skomoruchy, Siedlce 10 VI 1968; sygn. B.11.103 I, Relacja ks. Stanisława Kura, Warszawa 25 VI 1974.

⁷⁵ Relacja J. s. S. Moskwy z jesieni 1990 r.; Relacja s. Arlety Rzechaczek z 1992 r. i z 22 VIII 2021 r.

⁷⁶ ASOB, SpZ, sygn. F.9.4, S. Moskwa s., *Wierne charyzmatowi...*, t. I–IV. Pozycja ta w formie maszynopisu znajduje się również w poszczególnych domach zgromadzenia.

⁷⁷ S. Moskwa s., *Puchałka Anna*, op. cit., s. 231–232.

Trudno współcześnie dywagować, która siostra w latach siedemdziesiątych XX w. zajmowała się zbieraniem materiałów dotyczących s. Jolanty np. wśród duchowieństwa związanego ze Sterdynią, bo jak dotąd nie udało się natrafić na informacje o tym. Z tego okresu zachowały się nieliczne relacje osób znaczących w strukturach kościelnych, np. bpa Wacława Skomoruchy⁷⁸, pochodzącego z Chądźnina (wioski oddalonej kilka kilometrów od Sterdyni). Przyjęto tezę, iż osobą inicjującą spisywanie w tym czasie relacji mogła być Julia m. Sebastiana Moskwa, która w tym czasie zajmowała się porządkowaniem Archiwum Zgromadzenia i zbieraniem materiałów do biografii niektórych siostr, a równocześnie знаła osoby mające kontakt z s. Jolantą w ostatnich latach jej życia. Matka Sebastiana od stycznia 1941 r. współpracowała w Sterdyni z Anną s. Jolantą Puchałką⁷⁹. Znała dość dobrze sterdyńskie środowisko i dzięki swym kontaktom interpersonalnym mogła zachęcać osoby znające s. Jolantę do spisania relacji na temat jej życia.

Po raz kolejny informacje o Annie s. Jolancie Puchałce były zbierane w latach dziewięćdziesiątych XX w. Tym razem Józefa s. Modesta Telus⁸⁰ zbierała relacje wśród mieszkańców i osób pochodzących ze Sterdyni⁸¹ oraz kontaktowała się z krewnymi s. Puchałki, którzy w tychże latach dziewięćdziesiątych XX wieku spisali relacje o niej⁸². Siostra Modesta uzyskała z archi-

⁷⁸ Wacław Skomorucha ks. bp (1915–2001). W latach 1934–1939 kleryk w Wyższym Seminarium Duchownym w Janowie Podlaskim. Wyświęcony 8 IX 1940. Pracował w różnych parafiach diecezji siedleckiej. Wykładał w Wyższym Seminarium Duchownym w Siedlcach. Od 21 XI 1962 r. biskup pomocniczy diecezji siedleckiej; zob. K. R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczpospolitej*, Kraków 1998, s. 127–128; G. Polak, *Kto jest kim w Kościele*, Warszawa 1999, s. 327.

⁷⁹ ASOB, Dops, sygn. B.1.2, KSOB, s. 199.

⁸⁰ Józefa s. Modesta Telus wstąpiła do Zgromadzenia 10 IX 1963 r. Pracowała jako katechetka, opiekunka. W latach dziewięćdziesiątych XX w. prowadziła kwerendy najpierw do procesu beatyfikacyjnego Założycielki Zgromadzenia – Sługi Bożej Marcjanny m. Marii Antoniny Mirskiej. W tym czasie zajmowała się również szukaniem materiałów związanych z „podejrzaną o świętość” Anną s. Jolantą Puchałką; zob. J. Cebulska, *Alfabetyczny spis...*, s. 357; Relacja ustna Józefy s. Modesty Telus udzielona autorce w lutym 2020 r.

⁸¹ Józefa s. Modesta Telus czuwała nad zebraniem relacji, które spisywały osoby znające osobiście s. Jolantę Puchałkę, głównie byli to uczniowie siostry Jolanty, zwłaszcza ci, których uczyła w czasie okupacji niemieckiej w ramach tajnego nauczania; zob. ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Krystyny Mazurczak, Sterdyń 26 V 1996; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Marii Krysiak, Sokołów Podl. 26 VIII 1972; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Krystyny Grotowskiej, Łódź 11 II 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Marianny Krysiak, Sokołów [Podlaski] 11 II 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Kazimierzy Łach, Warszawa 11 IV 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Oświadczenie Henryka Kozłowskiego, Stelągi 10 II 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Anny Nemis, Katowice 6 II 1997; *Gmina Sterdyń...*, s. 44.

⁸² ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Relacja Tadeusza Puchałki, Poznań 11 VIII 1995; sygn.

wów czeskich odpisy skrócone aktów urodzenia Anny Puchałki i jej rodzeństwa⁸³, a ponadto odpis aktu zgonu s. Jolanty wystawiony w 1994 r.⁸⁴ przez ówczesnego proboszcza sterdyńskiego – ks. Kuryłka⁸⁵ oraz zebrała nieliczne relacje uczniów s. Jolanty⁸⁶ i osób, które ją znały⁸⁷. Z tego okresu zachowała się również część korespondencji prowadzonej w związku z gromadzeniem materiałów do opracowania biografii Anny s. Jolanty Puchałki przez m. Moskwę i s. Telus⁸⁸. Obie wymienione siostry od co najmniej lat dziewięćdziesiątych XX w. utrzymywały kontakty z krewnymi s. Jolanty⁸⁹. Najbardziej aktywną relację utrzymywała z wymienionymi siostrami Aniela Hajek z domu Żur – córka Marii z Puchałków, rodzonej siostry s. Jolanty. Przekazała ona Zgromadzeniu kopie oryginalnych fotografii, znajdujących się w prywatnych zbiorach rodzinnych, na których widoczna jest Anna s. Jolanta Puchałka w gronie

B.11.103 I, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 16 II 1997; sygn. B.11.103 I, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Strumień 16 II 1997; sygn. B.11.103 I, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Strumień 18 VIII 1997; por. Relacja ustna Józefy s. Modesty z lutego 2020 r. Siostra Modesta nawiązała głównie kontakt z Anielą Hajek – siostrzenicą s. Jolanty Puchałki zamieszkałą w Cieszynie; por. ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 9 XII 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 12 XII 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Cieszyn 9 XII 2019, WPA.

⁸³ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 II, Akta metrykalne Puchałków: Marii z Puchałków Żur, Franciszka i Alojzego Puchałków.

⁸⁴ ASOB, Dops, B.11.103 I, Akta metrykalne Anny Puchałki: akt urodzenia (przywieziony z Czech przez s. Modestę Telus) i akt zgonu wystawiony przez sterdyńskiego proboszcza w 1994 r.

⁸⁵ Ks. Kazimierz Kuryłek był proboszczem par. św. Anny w Sterdynie w latach 1982–2003; zob. *Gmina Sterdyń...*, s. 23.

⁸⁶ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Krystyny Mazurczak, Sterdyń 26 V 1996; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Marii Krysiak, Sokołów Podl. 26 VIII 1972; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Marianny Krysiak, Sokołów Podlaski 11 II 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Krystyny Grotowskiej, Łódź 11 II 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Marianny Krysiak, Sokołów [Podlaski] 11 II 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Kazimiery Łach, Warszawa 11 IV 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Oświadczenie Henryka Kozłowskiego, Stelągi 10 II 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Zofii Szajko, Szwejkki 16 II 1997.

⁸⁷ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Krystyny Mazurczak, Sterdyń 26 V 1996; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Marii Krysiak, Sokołów Podl. 26 VIII 1972; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Krystyny Grotowskiej, Łódź 11 II 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Marianny Krysiak, Sokołów [Podlaski] 11 II 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Relacja Kazimiery Łach, Warszawa 11 IV 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 III, Oświadczenie Henryka Kozłowskiego, Stelągi 10 II 1997.

⁸⁸ Korespondencja adresowana do m. Sebastiany Moskwy i s. Modesty Telus przechowywana jest Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w tece o sygn. B.11.103 II.

⁸⁹ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 II, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 16 II 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 II, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Strumień 16 II 1997; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 II, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Strumień 18 VIII 1997.

rodzinnym⁹⁰, a także kilka przedmiotów należących do siostry Puchałki⁹¹. W Archiwum Zgromadzenia przechowywanych jest także kilka fotografii Anny s. Jolanty Puchałki z różnych okresów jej życia, wykonanych do dokumentów, oraz kilka fotografii z jej pogrzebu, który odbył się w Sterdyni.

W latach dziewięćdziesiątych XX w. do Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej trafiły kserokopie listów Anny s. Jolanty Puchałki⁹² adresowanych do Franciszka Puchałki⁹³ (jej rodzzonego brata) i jego żony Wik-

⁹⁰ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 V, fotografia Anny Puchałki z rodzicami i rodzeństwem, jeszcze z czasów przed wstąpieniem do Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 V, fotografia Anny s. Jolanty Puchałki z rodzicami i siostrą Marią zrobiona przed domem rodzinnym; Prywatne zbiory rodzinne zgromadzone przez A. Hajek i J. Puchałkę (dalej: PZRHP), Fotografia Anny s. Jolanty Puchałki w grupie koleżanek [jak stwierdziła Aniela Hajek w grupie postulantek u Sióstr Notre Dame]; por. ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 12 XII 2019, WPA. Taką samą fotografię autorka znalazła w albumie przechowywanym w Archiwum Prowincjalnym Sióstr Notre Dame, z podpisem „gimnazjum”; zob. ASND, Seria II D, Bielsk, Album: *Nasze Bielsko*, brm.; PZRHP, Fotografia Anny s. Jolanty Puchałki z rodziną, zrobiona w Strumieniu podczas urlopu. Anna jest spuchnięta, ponieważ, jak przekazała Aniela Hajek, „ugryzła ją wcześniej w twarz pszczoła”; por. ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 10 XII 2019, WPA. Autorka dziękuje Anieli Hajek – siostrzenicy i Jolancie Puchałce – bratanicy Anny s. Jolanty Puchałki, za udostępnienie materiałów rodzinnych.

⁹¹ Dwa małe drewniane krzyżyki, dwa miniaturowe różańce z pudełeczkami do ich przechowywania: jedno w kształcie róży, drugie książeczki. Mała wiązanka sztucznych kwiatków, być może pamiątka ze ślubu Marii z Puchałków Żur, w którym uczestniczyła Anna s. Jolanta Puchałka jako siostra zakonna; zob. ASOB, Dops, sygn. B.11.103 V, przedmioty należące do Anny s. Jolanty Puchałki przekazane przez jej krewnych. Pamiątkowy obrazek z obłóczyn, obrazek ofiarowany s. Jolancie przez m. Laurencję Szwandrok; zob. ASOB, Dops, sygn. B.11.103 V, pamiątkowy obrazek obłóczyn Anny s. Jolanty Puchałki.

⁹² ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Kopie korespondencji A s. J. Puchałki do brata Franciszka Puchałki i jego żony Wiktorii, rodziców Tadeusza Puchałki, który przekazał je do Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w 1995 r.; zob. ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Kopia korespondencji Anny s. Jolanty Puchałki do „Młodej Pary” – Franciszka i Wiktorii Puchałków, brm.; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Kopia życzeń imieninowych Anny s. Jolanty Puchałki składanych bratu Franciszkowi Puchałce, brm.; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Kopia korespondencji Anny s. Jolanty Puchałki adresowana „Drody Bratostwo i Dzieci” do rodziny Franciszka Puchałki, brm.; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Kopia korespondencji Anny s. Jolanty Puchałki adresowana „Drogiemu Bratostwu i Dzieciom” do rodziny Franciszka Puchałki, brm.; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Korespondencja prof. Tadeusza Puchałki do m. Marceli Jakubiec, Poznań 11 VIII 1995.

⁹³ Franciszek Puchałka (1902–1982) rodzony brat Anny s. Jolanty Puchałki. Mieszkał w Krakowie. Ożenił się 23 XI 1926 r. z Wiktorią z Paszandów; zob. PZRHP, *Drzewo genealogiczne rodzin pochodzących od Puchałków i Niebrojów*, opracowane przez Anielę Hajek i Jolantę Puchałkę (dalej: *Drzewo genealogiczne...*); ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, *Rodowód Anny s. Jolanty Puchałki* (dalej: *Rodowód...*). Sterdyńskie siostry szukając adresu rodziny swej przełożonej po jej śmierci, znalazły tylko adres do Franciszka Puchałki. Nie znalazły natomiast adresu zamieszkania rodziców siostry Jolanty. Relacja ustna J. m. S. Moskwy udzielona autorce

torii⁹⁴, a także kserokopie listów pisanych do Franciszka przez s. Sebastianę Moskwę⁹⁵. Listy autorstwa s. Sebastiany zostały napisane bezpośrednio po śmierci siostry Jolanty w lutym i w marcu 1942 r. Kopie tychże listów przekazał Zgromadzeniu prof. Tadeusz Puchałka⁹⁶ – syn Franciszka (bratanek Anny s. Jolanty Puchałki). W archiwum przechowywane są również oryginały szczątkowej korespondencji, ocalonej przez Anielę Hajek. Są to życzenia Anny s. Jolanty adresowane do jej rodziców: Franciszka⁹⁷ i Joanny⁹⁸ Puchałków, a równocześnie dziadków Anieli Hajek⁹⁹. Aniela Hajek i Jolanta vel Lesia Puchałka przekazały również przygotowany przez nie, po przeprowadzeniu kwerend genealogicznych: *Rodowód Anny s. Jolanty Puchałki*¹⁰⁰.

jesienią 1990 r. Porównaj też: ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 15 XII 2019, WPA.

⁹⁴ Wiktoria Puchałka z domu Paszanda (1901–1984) bratowa Anny s. Jolanty Puchałki. Pochodziła z Morawskiej Ostrawy. Od 1926 r. żona Franciszka; zob. PZRHP, *Drzewo genealogiczne...*

⁹⁵ Kopie korespondencji Franciszka Puchałki (brata Anny) i s. Sebastiany Moskwy z lutego i marca 1942 r., przekazane przez prof. Tadeusza Puchałkę w 1995 r. zob. ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Kopia korespondencji s. Sebastiany Moskwy do Franciszka Puchałki, Sterdyń 24 II 1942; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Kopia korespondencji s. Sebastiany Moskwy do Franciszka Puchałki, brm.; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Kopia korespondencji s. Sebastiany Moskwy do Franciszka Puchałki, brm.; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Kopia korespondencji Franciszka Puchałki do Czcigodnych Sióstr, Kraków 22 II 1942; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 II, Korespondencja prof. Tadeusza Puchałki do przełożonej generalnej Zgromadzenia, m. Marceli Jakubiec, Poznań 11 VIII 1995; Korespondencja e-mailowa z Tadeuszem Puchałką z 16 IV 2020 r.

⁹⁶ Tadeusz Puchałka to profesor specjalizujący się w robotyce i mechanice na Politechnice Poznańskiej.

⁹⁷ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, A s. J. Puchałka do Franciszka Puchałki (ojca), brm. Franciszek Puchałka (1870–1947) ojciec Anny s. Jolanty, urodzony w Ligocie. Ożenił się 20 VIII 1895 r. z Joanną z Niebrojów. Pracował w Karwinie jako górnik w kopalni należącej do hr. Henryka Larich-Mönnich (Moennich). Posiadał w Karwinie własny dom. W 1918 r. wraz z rodziną przeniósł się do Strumienia, na tzw. „polską stronę”, gdzie kupił dom i gospodarstwo rolne. Dodatkowo pracował jako zdun; zob. PZRHP, *Drzewo genealogiczne...*; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, *Rodowód...*; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 27 XI 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 15 XII 2019, WPA.

⁹⁸ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, A s. J. Puchałka do Joanny Puchałki, brm.; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 II, A s. J. Puchałka do Joanny Puchałki, brm. Joanna vel Johanna z Niebrojów Puchałka (1870–1944) była mamą Anny s. Jolanty Puchałki. Pochodziła z Polskiej Lutyni. Przed ślubem pracowała na plebanii w Lutyni; zob. PZRHP, *Drzewo genealogiczne...*; ASOB, Dops, B. 11.103 I, *Rodowód...*; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 15 XII 2019, WPA.

⁹⁹ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Korespondencja Anny s. Jolanty adresowana do jej rodziców: Franciszka i Joanny Puchałków, przekazana do Archiwum Zgromadzenia przez Anielę Hajek; Relacja ustna Anieli Hajek z 13 XII 2019 r.

¹⁰⁰ *Rodowód...* przechowywany jest w Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej

W tym drugim z wyróżnionych okresów zainteresowania się biografią siostry Puchałki dostrzegalne są trzy niezależne rodzaje źródeł włączonych do zasobu archiwalnego Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej. Pierwsze z nich to odpisy z dokumentacji metrykalnej, a tym samym powielanie informacji posiadanych przez Zemský Archiv v Opavě i archiwum parafialne w Sterdyni. Kolejne zestawy źródeł to oryginały i kopie korespondencji posiadanej przez zstępnych rodzeństwa interesującej nas siostry. Natomiast ostatni typ pozyskanych źródeł to relacje osób mających bezpośredni kontakt z siostrą Puchałką. W tym okresie pozyskano wypisy z najbardziej podstawowej dokumentacji metrykalnej, uzyskano również część spuścizny posiadanej przez krewnych siostry oraz zebrano nieliczne relacje świadków, co wzbogaciło zasób wiedzy biograficznej, ale unaocznilo też to, jak wiele możliwych do pozyskania relacji utracono, nie podejmując we właściwym czasie szeroko zakrojonych badań metodami *oral history*.

5 lipca 2019 r. na zgromadzeniowej Kapitułe Generalnej Zuzanna s. Halina Modelska została wybrana przełożoną generalną¹⁰¹. Krótco po wyborze zdecydowała, wraz ze swą Radą Generalną, by podjęte zostały metodyczne badania nad biografią siostry Puchałki¹⁰². Wykonywanie tej pracy powierzono autorce niniejszego opracowania¹⁰³. W sierpniu 2019 r. wszczęte zostały kwerendy archiwalne w Archiwum Akt Nowych oraz Bibliotece Narodowej. W ten sposób rozpoczęto gromadzenie kopii i wypisów z dokumentacji aktowej związanej bezpośrednio i pośrednio z działalnością siostry Puchałki, która zachowała się w zbiorach publicznych¹⁰⁴.

Podjęto także działania, by zebrać relacje od żyjących jeszcze świadków życia siostry Puchałki z miejscowości, w której spędziła ostatnie lata swego

w tece o sygn. B. 11.103 I.

¹⁰¹ Zuzanna s. Halina Modelska (1958 –) do Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej wstąpiła 30 XI 1979 r. Była katechetką, sekretarką generalną, dyrektorką Domów Pomocy Społecznej prowadzonych przez Zgromadzenie w Wielkiej Wsi i Wodzisławiu Śląskim. Od 5 VII 2019 r. przełożona generalna Zgromadzenia; zob. Kancelaria Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej (cyt. Kanc. ZSOB), Karty SH3; E. s. M. Albiniaak, *Anna s. Jolanta Puchałka ...*, s. 135, przypis 2.

¹⁰² Zbiory prywatne autorki, Dekret z 5 VIII 2019 r. L.dz. 183/19; Kanc. ZSOB, List przełożonej generalnej Matki Haliny Modelskiej na Nowy Rok 2020, L.dz. 1/2020.

¹⁰³ Pisząca te słowa od 1996 r. prowadziła kwerendy archiwalne dotyczące biografii założycielki Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej – Marcjanny m. Marii Antoniny Mirskiej. Badania te prowadziła (często wraz z innymi siostrami) w archiwach, bibliotekach i muzeach Polski, Ukrainy, Rosji i Włoch.

¹⁰⁴ Od jesieni 2019 r. prowadzono również kwerendy sondażowe w Bibliotece Narodowej, Książnicy Cieszyńskiej, Muzeum Cieszyńskim, Bibliotece KUL, Bibliotece UMCS, Izbie Pamięci w Sterdyni, bibliotekach Sterdyni i Sokołowa Podlaskiego, zbiorach prywatnych mieszkańców Sterdyni i Ceranowa.

życia. We wrześniu 2019 r. przeprowadzono w kościele parafialnym w Sterdynie oraz w kaplicy dojazdowej w Kiełpińcu prelekcje informacyjne¹⁰⁵, dzięki którym mieszkańcy Sterdyny i jej okolic dowiedzieli się o wszczynanych badaniach i ich celu. Dwa tygodnie później autorka udała się do Sterdyny i rozpoczęła badania narracyjne wśród mieszkańców miejscowości i jej okolicy. Poszukiwała osób posiadających wiedzę o życiu i działalności s. Jolanty Puchałki. Prowadząc badania, autorka wyjeżdżała m.in. do Warszawy i Gdańska, do osób, które wyprowadziły się ze Sterdyny, a miały wiedzę o działalności interesującej nas siostry. W Gdańsku został przeprowadzony wywiad z osobą wywiezioną w czasie II wojny światowej do Sterdyny spod Poznania, konkretnie z Kicina. Pani Janina Klimczuk – tak nazywa się ta osoba – po wysiedleniu z Wielkopolski większość życia przeżyła w Sterdynie, a tuż przed wszczęciem badań przez autorkę zamieszkała w Gdańsku. Okazało się, że Janina Klimczuk była nieocenionym źródłem informacji dotyczących pomocy, jaką Anna s. Jolanta świadczyła osobom wysiedlonym w czasie II wojny światowej z Wielkopolski¹⁰⁶ i Pomorza, o których ludność autochtoniczna okolic Sterdyny mówiła „Poznaniacy”. Pani Janina opowiadała o przyjęciu przesiedleńców wojennych przez Siostry Opatrzności Bożej w dniu ich przyjazdu do Sterdyny. Zapamiętała nawet niektóre zwroty wypowiedziane przez siostrę Puchałkę. Mieszkając w zabudowaniach dworskich¹⁰⁷, Janina Klimczuk naocznie obserwowała pracę s. Jolanty w szpitalu epidemicznym mieszczącym się w sterdyńskim pałacu Krasińskich (Ossolińskich)¹⁰⁸. Posiadała również informacje dotyczące zdarzeń mających miejsce bezpośrednio przed heroiczną śmiercią siostry Jolanty, usłyszane od naocznego świadka Marianny Augustyniak – kucharki pracującej w tymczasowym szpitalu epidemicznym w Sterdynie, która w czasie prowadzenia badań już nie żyła¹⁰⁹.

¹⁰⁵ Rolę prelegenta pełniła pisząca te słowa. Natomiast w oprawie słowno-muzycznej liturgii, podczas których dokonywane były prelekcje, wzięły udział: s. Krystyna Sikora (imię chrzestne i zakonne takie same), Monika s. Kasjana Szalich, oraz postulantki Katarzyna (obecnie s. Zyta) Miskurka i Michalina (obecnie s. Róża) Kaczyńska.

¹⁰⁶ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Janiny Klimczuk, Gdańsk 24 X 2019, WPA.

¹⁰⁷ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Janiny Klimczuk, Gdańsk 24 X 2019, WPA. Ojciec p. Janiny zgłosił się do pracy w charakterze ogrodnika w pałacu Krasińskich, dlatego otrzymał mieszkanie w zabudowaniach dworskich.

¹⁰⁸ Szpital epidemiczny w Sterdynie początkowo miał swą siedzibę w budynku starej szkoły. Warunki sanitarne były w tym miejscu dość uciążliwe, zwłaszcza doskwierał tam brak wody. Następnie szpital został przeniesiony do budynku pałacu należącego ówczesnie do Krasińskich, którzy wyjechali za granicę; zob. ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Ludwika Biernata, Sterdyń 11 X 2019, WPA. Współcześnie w Sterdynie mówi się o pałacu Ossolińskich. Należał on do nich w XVII w.; zob. S. Kowalczyk, *Służba sanitarna...*, s. 5; *Gmina Sterdyń...*, s. 20.

¹⁰⁹ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Janiny Klimczuk, Gdańsk 24 X 2019, WPA.

Wątek tajnego nauczania prowadzonego przez s. Jolantę rozwinął w swojej relacji ks. prof. Stanisław Kur, którego w 1941 r. uczyła ona języka niemieckiego¹¹⁰. Po śmierci siostry Puchałki Stanisław Kur uczęszczał nadal do tajnego sterdyńskiego gimnazjum prowadzonego podczas okupacji w domu zakonnym Sióstr Opatrzności Bożej w Sterdyni. W 1953 r. przyjął święcenia kapłańskie. Od 1956 r. uczył hebrajskiego w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym św. Jana Chrzciciela w Warszawie. Studiował w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie oraz na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim. W 1969 r. obronił tam doktorat. Wykładał język ugarycki i arabski na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, język arabski na Akademii Teologii Katolickiej. Habilitował się w 1990 r.¹¹¹

Znalezienie informatorów po 77 latach od śmierci siostry Puchałki nastręczało wielu trudności. Dzięki pomocy sterdyńskiej społeczności lokalnej uzyskano możliwość rozmowy z najstarszymi jej przedstawicielami. Naoczni świadkowie opowiadali swe wspomnienia z czasu, kiedy stykali się z s. Puchałką w okresie swego dzieciństwa lub młodości¹¹². Prowadzono również wywiady z osobami, które słyszały o s. Jolancie od swoich rodziców, dziadków lub znajomych¹¹³. Zbierane materiały dotyczyły wydarzeń z dwudziestolecia międzywojennego i okupacji niemieckiej. Autorka przeprowadziła rozmowy z około pięćdziesięcioma osobami w formie wywiadów niestandardowych. Najstarszym świadkiem, do którego udało się dotrzeć, był Ludwik Biernat, urodzony w styczniu 1920 r.¹¹⁴ Rozmowy nagrywano za wie-

Wiadomości dotyczące Marianny Augustyniak uzupełniła w listopadzie 2019 r. Małgorzata Augustyniak – jej krewna.

¹¹⁰ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Stanisława Kura ks., Warszawa 15 X 2019, WPA.

¹¹¹ Relacja ustna ks. prof. Stanisława Kura udzielona 15 X 2019 r.; *Informator nauki polskiej*, t. 2A, *Instytucje naukowe*, red. W. Wasiak, Warszawa 1996, s. 1302; *Duchowieństwo diecezjalne oraz członkowie męskich instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego. Stan na 31 grudnia 2001*, Ząbki 2002, s. 287.

¹¹² Relacje naocznych świadków, zawarte są w ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Jadwigi Sarny, Dziecioty Bliższe 8 X 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Ludwika Biernata, Sterdyń 11 X 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Tadeusza Kamonta, Lebiedzie 8 X 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Krystyny Sarny, Dziecioty Bliższe 8 X 2019, WPA.

¹¹³ Relacje osób, które o s. Jolancie usłyszały od osób trzecich, zawarte są w ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Marioli Brzezickiej, Sterdyń 4 XI 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Ewy Chruścickiej, Sterdyń 9 XI 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Małgorzaty Gancarz, Sterdyń 9 X 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Józefa Grądzkiego, Kuczaby 17 X 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Mieczysławy Kowalczyk, Szwejki 16 X 2019, WPA.

¹¹⁴ Kiedy autorka pokazała mu zdjęcie Anny s. Jolanty Puchałki, Ludwik Biernat przywołał nawet słowa wypowiedziane przez s. Jolantę w odpowiedzi na jego pytanie, o to, co spowodowało, że została siostrą. Ludwik Biernat jako młody chłopak pomagał siostronom

dzą i zgodą rozmówców. Następnie dokonywano ich transkrypcji. W dalszej kolejności rozmówcy autoryzowali teksty swych wypowiedzi. Dzięki temu w archiwum zgromadzeniowym przechowywane są zarówno nagrania z badań prowadzonych w 2019 r., jak i podpisane przez rozmówców teksty. Za sprawą tych badań archiwum zakonne zaczęło gromadzić fonotekę.

Relacje zebrane w Sterdyni ukazały obraz panujących w niej stosunków społeczno-gospodarczych i międzywyznaniowych z uwzględnieniem nieistniejącej współcześnie na tym terenie społeczności żydowskiej, którą rozmówcy przedstawiali marginalnie składając relacje o s. Jolancie. Zebrane relacje poszerzają również wiedzę na temat tajnego nauczania prowadzonego przez Siostry Opatrzności Bożej oraz wydarzeń związanych z epidemią tyfusu plamistego w Sterdyni i okolicach tej miejscowości.

W grudniu 2019 r. przeprowadzono podobne badania na Śląsku Cieszyńskim, wśród krewnych s. Puchałki. Również w tym przypadku treść nagrań była transkrybowana, a spisane teksty zostały zweryfikowane przez udzielających wywiadu i część z nich została już autoryzowana, pozostałe czekają jeszcze na autoryzację. W tym samym miesiącu przeprowadzone zostały również kwerendy w Archiwum Prowincjalnym Sióstr Notre Dame w Opolu, dzięki którym udało się przykładowo ustalić dane o końcowym etapie edukacji siostry Puchałki odbytym w Seminarium Nauczycielskim Sióstr Notre Dame w Bielsku¹¹⁵. Dodatkowo Elżbieta s. Amata Kupka – archiwistka Archiwum Prowincjalnego Sióstr Notre Dame w Opolu, sprawdziła dostępność materiałów archiwalnych w Archiwum generalnym tegoż Zgromadzenia w Monachium, dotyczących edukacji Anny Puchałki (późniejszej siostry Jolanty) i prawdopodobieństwa jej pracy w szkole w Karwinie¹¹⁶.

W marcu 2020 r. planowano przeprowadzić kwerendy w czeskich Archiwach Państwowych w Ostrawie, Opawie i Karwinie. Dotychczas nie podjęto przerwanych przez pandemię COVID-19 kwerend. Badania pamięci indywidualnej i zbiorowej dotyczącej życia i działalności Anny s. Jolanty Puchałki zostały również przerwane w związku z wówczas panującą pandemią i w trosce o bezpieczeństwo „wiekowych” rozmówców. Zadzierzgnięte podczas badań z 2019 r. kontakty osobiste były podtrzymywane w czasach

w pracach polowych i w ogrodzie, dlatego miał z nimi dość bliskie relacje.

¹¹⁵ Archiwum Prowincjalnym Sióstr Notre Dame w Opolu (dalej: ASND), Seria II D, Domy, Bielsk, *Absolventinnen des kath. Lehrerinnenseminars de Notre Dame in Bielitz*, nr 174.

¹¹⁶ Statni okresni Archiv Karvina – Frystat (dalej: SoAK-F), *Kronika Obecne školy divci Karvina 2 doly, 1896–1918*; ASND, Seria II J I/A, Kserokopia – *Kronika Obecne úkoly divů v Karvinie 2, 1896–1918 er*. Kopia wykonana w związku prowadzonymi przez Siostry Notre Dame kwerendami archiwalnymi do procesu beatyfikacyjnego s. Antoniny Kratochwil; Relacja ustna s. Amaty Kupki z grudnia 2019 r.

pandemicznych, zwłaszcza kontakty z potomkami rodzeństwa Anny s. Jolanty Puchałki.

Dzięki podjętym badaniom zweryfikowano wcześniejsze stwierdzenia dotyczące czasów dzieciństwa i młodości Anny Puchałki, np. wiadomo było, iż siostra ta wstąpiła do Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej jako osoba wykształcona¹¹⁷. Nie wiadomo jednak, w jakiej miejscowości się kształciła¹¹⁸. Siostra Jolanta w liście adresowanym do Kuratorium Okręgu Szkolnego we Lwowie nadmieniła, iż ukończyła: „szkołę S.S. N.D.”¹¹⁹. W materiałach zebranych przez s. Fidelisę znajduje się relacja [Praksedy] s. Łucji [Bylińskiej], według której siostra Jolanta Puchałka ukończyła seminarium nauczycielskie Sióstr Notre Dame w Chorzowie¹²⁰. Jednak seminarium w Chorzowie zostało utworzone dopiero w 1927 r.¹²¹, natomiast s. Jolanta wstąpiła do Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w 1920 r., już po ukończeniu seminarium nauczycielskiego. Wiadomo było zatem już tylko w oparciu o zestawienie danych chronologicznych, że dostępny przekaz o miejscu edukacji siostry Puchałki jest błędny. Podczas kwerend prowadzonych w Opolu ustalono, że Anna s. Jolanta Puchałka kształciła się w prywatnym seminarium nauczycielskim prowadzonym przez Siostry Notre Dame w Bielsku¹²², w którym nauczano w języku niemieckim¹²³. Naukę ukończyła w lipcu 1918 r., zdając w tejże szkole maturę¹²⁴. Aby to

¹¹⁷ Julia s. Sebastiana Moskwa pisała: „Przez pewien czas przebywała w internacie Sióstr de Notre Dame, tam też ukończyła seminarium nauczycielskie”; zob. S. Moskwa s., *Puchałka Anna*, op. cit., s. 231. Siostra Sebastiana pracowała z s. Jolantą Puchałką w czasie okupacji niemieckiej w Sterdyni. Nie podała jednak w jakiej miejscowości Anna Puchałka uczęszczała do seminarium nauczycielskiego. Dokładnie te same stwierdzenia na temat edukacji s. Puchałki co m. Moskwa, przytoczyła Maria s. Łucja Tuross; zob. Ł. Tuross s., *Siostry z listy...*, s. 201.

¹¹⁸ S. Moskwa s., *Puchałka Anna*, op. cit., s. 231; Ł. Tuross s., *Siostry z listy...*, s. 201.

¹¹⁹ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, A. s. J. Puchałka do Kuratorium Okręgu Szkolnego we Lwowie, Lwów 30 XII 1930 r.

¹²⁰ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Relacja Praksedy s. Łucji Bylińskiej, brm.

¹²¹ Niemieckie seminarium nauczycielskie w Królewskiej Hucie – Chorzowie utworzono w 1932 r. Seminarium tego nie prowadziły siostry Notre Dame; por. H. Chałupczak, *II Rzeczpospolita a mniejszość polska w Niemczech*, Poznań 1992, s. 287; J. Mandziuk, *Placówki Zgromadzenia Sióstr Szkolnych de Notre Dame na Śląsku w latach 1851–1991*, „Saeculum Christianum” 13/2, 2006, s. 92.

¹²² Obecnie Bielsko-Biała. ASND, Seria II D, Domy, Bielsk, *Absolventinnen des kath. Lehrerinnenseminars de Notre Dame in Bielitz*, nr 174.

¹²³ Szkolnictwem na Śląsku Cieszyńskim zajmowały się Siostry Boromeuszki i Siostry Notre Dame, które prowadziły szkoły w języku niemieckim; zob. J. Kiedros, *Zakony i zgromadzenia zakonne w życiu diecezji katowickiej do wybuchu II wojny światowej*, Katowice 1996, s. 208, 226; J. Mandziuk, *Placówki ...*, s. 82–83, 86–87.

¹²⁴ ASND, Seria II D, Domy, Bielsk, *Absolventinnen des kath. Lehrerinnenseminars de Notre*

ustalić, trzeba było podjąć kwerendę archiwalną w zbiorach Archiwum Prowincjalnym Sióstr Notre Dame w Opolu.

Nie zastanawiano się wcześniej, co robiła i gdzie przebywała Anna Puchałka pomiędzy ukończeniem szkoły a rozpoczęciem formacji zakonnej we Lwowie. Odpowiedź na to pytanie została znaleziona w tekście kroniki szkoły prowadzonej przez Siostry Notre Dame w Karwinie¹²⁵. Oryginał nadmienionej kroniki znajdował się w Statnim okresnim Archivum Karvina – Frystat w Czechach. Część kroniki skserowały Siostry Notre Dame na potrzeby procesu beatyfikacyjnego siostry Antoniny Kratochwil¹²⁶. Okazało się, iż na ostatniej skserowanej przez siostry Notre Dame stronie, w ostatnim akapicie, wymieniono osoby nauczające w karwińskiej szkole po wyjeździe z niej s. Antoniny Kratochwil. Wśród wymienionych nauczycielek znajduje się Anna Puchałka¹²⁷. Zarówno potomkowie rodzeństwa Anny s. Jolanty Puchałki, jak wymieniona s. Łucja Bylińska i s. Łucja Turos, informowali o zamiarze Anny wstąpienia do Zgromadzenia Sióstr Notre Dame¹²⁸. Praca w Karwinie, w szkole prowadzonej przez te siostry, może być potwierdzeniem oczekiwania na przyjęcie do tej wspólnoty zakonnej i podtrzymywania ścisłego związku ze zgromadzeniem zakonnym kształcącym i formującym Annę Puchałkę w początkowym stadium jej życia.

Bardzo wiele wiadomości na temat biografii Anny s. Jolanty Puchałki wniosły wywiady przeprowadzone z Anielą Hajek z domu Żur, córką Marii z Puchałków (rodzonej siostry Anny) oraz z Jolantą Puchałką – córką Alojzego (rodzonego brata Anny). Obie kobiety nawiązały w latach dziewięćdzie-

Dame in Bielitz, nr 174.

¹²⁵ SoAK–F, *Kronika Obecne školy divoci Karvina 2 doly, 1896–1918*; ASND, Seria II J I/A, Kserokopia – *Kronika Obecne úkoly divů v Karvinie 2, 1896–1918 er.*

¹²⁶ Kserokopia przechowywana jest w Archiwum Prowincjalnym Sióstr Notre Dame w Opolu, w serii materiałów do procesu s. Antoniny Kratochwil; zob. ASND, Seria II J I/A, Kserokopia – *Kronika Obecne úkoly divů v Karvinie 2, 1896–1918 er.*

¹²⁷ Istnieje duże prawdopodobieństwo, iż osoba, która została wpisana na listę nauczycielek w szkole Sióstr Notre Dame w Karwinie, jest tożsama z Anną Puchałką, późniejszą s. Jolantą. Przemawia za tym fakt ukończenia przez późniejszą Siostrę Opatrzności Bożej seminarium nauczycielskiego prowadzonego przez Siostry Notre Dame w Bielsku, oraz ujawniane plany życia we wspólnocie zakonnej Sióstr Notre Dame. Jednakże na obecnym etapie badań nie jest pewne, czy nauczycielka z Karwiny i późniejsza Siostra Opatrzności Bożej to ta sama osoba.

¹²⁸ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 9 XII 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 12 XII 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Cieszyn 9 XII 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Anastazji Żur, Strumień 15 XII 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, Relacja Praksedy s. Łucji Bylińskiej brm.; Ł. Turos s., *Siostry z listy...*, s. 201.

siątych kontakt z Siostrami Opatrzności Bożej¹²⁹ i starały się o podjęcie przez Zgromadzenie starai o wszczęcie procesu beatyfikacyjnego ich cioci¹³⁰. Z własnej inicjatywy Aniela Hajek i Jolanta Puchałka przeprowadziły kwerendy genealogiczne, które uwieńczyły wykonaniem drzewa genealogicznego rodziny¹³¹.

W toku prowadzonych od 2019 r. badań poszerzona została również wiedza źródłowa dotycząca rodziny, z której pochodziła Anna Puchałka, np. zwrócono uwagę na to, że Jan Puchałka (wuj Anny Puchałki, rodzony brat jej ojca Franciszka), współpracował z ks. Stojałowskim i brał czynny udział w wydarzeniach propolskich na Śląsku. Następnie w Krakowie działał w chrześcijańskich związkach robotniczych, a w 1922 r. założył m.in. z Wojciechem Korfantym Chrześcijańsko-Narodowe Stronnictwo Pracy¹³².

Wertując archiwalia sporządzone w trakcie życia Anny s. Jolanty Puchałki, znaleźć można wiadomość w *Księdze Personalnej Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej od 1856 r.*, że s. Jolanta Puchałka nauczycielką we Lwowie była od 1 września 1920 do 30 grudnia 1936 r.¹³³ Sama Anna s. Jolanta Puchałka w liście adresowanym do Kuratorium Okręgu Szkolnego we Lwowie, prosząc o dopuszczenie jej do egzaminu profesorskiego uproszczonego z matematyki i języka niemieckiego, wyjaśniała: „Od 1 IX 1920 r. uczę tych przedmiotów w szkole powszechnej, od 1 IX 1927 w szkole zawodowej matematyki”¹³⁴. Natomiast osoby przygotowujące biogramy siostry Puchałki piisały:

¹²⁹ Kontakty krewnych s. Puchałki prowadzone były zwłaszcza z przełożonymi generalnymi Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej: Julią m. Sebastianą Moskwą, Agnieszką m. Marcelą Jakubiec, Józefą m. Laurettą Burą, Hanną m. Antoniną Kasjaniuk oraz siostrami pracującymi w domu zakonnym Sióstr Opatrzności Bożej w Sterdynie: Anastazją s. Benwentą Grabiec i Janiną s. Jadwigą Krajewską; zob. ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Aniela Hajek, Cieszyn 10 XII 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Aniela Hajek, Cieszyn 14 XII 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Cieszyn 10 XII 2019, WPA.

¹³⁰ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Aniela Hajek, Cieszyn 14 XII 2019, WPA; ASOB, Dops, sygn. B.11.103 IV, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Cieszyn 10 XII 2019, WPA.

¹³¹ PZRHP, *Drzewo genealogiczne*....

¹³² Jan Puchałka (1882–1934), syn Jakuba Puchałki i Zuzanny z domu Suchy. Prawnik, działacz propolski na Śląsku Cieszyńskim, w okresie międzywojennym poseł na sejm RP należący do klubu poselskiego Narodowo-Chrześcijańskiego Stronnictwa Pracy; zob. J. Kancewicz, *Ruch zawodowy w Polsce 1869–1918*, Warszawa 1974, s. 259; K. Turowski, „*Odrodzenie*”. *Historia Stowarzyszenia Katolickiej Młodzieży Akademickiej*, Warszawa 1987, s. 46; E. Walwander, *Katolicka a liberalna myśl wychowawcza w Polsce w latach 1918–1939*, Lublin 2000, s. 154; H. Przybylski, *Chrześcijańska Demokracja i Narodowa Partia Robotnicza w latach 1926–1937*, „*Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Nauki Społeczne*” 28, 1976, s. 61. PZRHP, *Drzewo genealogiczne*....

¹³³ ASOB, Dops, sygn. B.1.1, *Księga personalna*..., s. 24.

¹³⁴ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, A. s. J. Puchałka do Kuratorium Okręgu Szkolnego we

„Po odbyciu nowicjatu rozpoczęła pracę nauczycielską w szkole powszechnej Zgrom[adzenia] we Lwowie”¹³⁵. Siostra Jolanta Puchałka nowicjat zakończyła 19 marca 1923 r., składając śluby zakonne. Autorki wcześniejszych biografów s. Puchałki nie uwzględniły więc znajdujących się w Archiwum Zgromadzenia archiwaliów ujawniających, że już od września 1920 do marca 1923 r. Anna s. Jolanta była nauczycielką w szkole powszechnej prowadzonej w Zakładzie św. Teresy. W tym czasie odbywała również formację zakonną, początkowo jako postulantka, a następnie nowicjuszka¹³⁶. O jej pracy nauczycielskiej przeczytać można we wspomnianej wcześniej *Kronice Zgromadzenia Sióstr Opatrności Bożej we Lwowie*¹³⁷, napisanej w latach 1933–1934¹³⁸ przez ks. Władysława Alojzego Jougana. Ksiądz Jougan przez kilka lat codziennie spotykał s. Jolantę, to właśnie on przewodniczył jej pierwszej profesji zakonnej¹³⁹. Przez jakiś czas razem uczyli w szkole prowadzonej przez siostry. Ksiądz Jougan, na kartach pisanej przez siebie *Kroniki Zgromadzenia Sióstr Opatrności Bożej we Lwowie*, podał informacje na temat wykształcenia siostry Jolanty¹⁴⁰. Ślady pracy nauczycielskiej s. Jolanty znajdują się również na kartach *Kroniki szkoły św. Teresy*¹⁴¹.

Pracę w szkole kontynuowała siostra Jolanta nawet w czasie, kiedy pełniła funkcję asystentki i sekretarki generalnej, czyli od 9 grudnia 1932 do 30 grudnia 1936 r.¹⁴² W *Kronice* szkoły Zakładu św. Teresy wymieniano dodatkowo np., iż: „Internat też pozostawał pod jej [s. Immakulaty Polaczek ówczesnej przełożonej domu Lwowskiego] zarządem, wyręczała ją w tym s. Jolanta Puchałka jako prefekta internatu. S[iostra] Jolanta była ponadto nauczycielką w szkole i prowadziła w imieniu Przełożonej sprawę gospodarcze szkoły”¹⁴³.

Lwowie, Lwów 30 XII 1930 r.

¹³⁵ S. Moskwa s., *Puchałka Anna*, op. cit., s. 131; Ł. Turos s., *Siostry z listy...*, s. 202.

¹³⁶ ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, A. s. J. Puchałka do Kuratorium Okręgu Szkolnego we Lwowie, Lwów 30 XII 1930 r.; ASOB, Dops, sygn. B.1.2, KSOB, s. 147; ASOB, Dops, sygn. B.1.1, *Księga personalna...*, s. 24.

¹³⁷ ASOB, Krod, sygn. E.1.1.Zgr, W. A. Jougan, *Kronika...*, s. 194–197.

¹³⁸ Ibidem, s. 1–2.

¹³⁹ ASOB, Dops, sygn. B.1.7, *Książka profesek...*, nr 135, s. 250.

¹⁴⁰ ASOB, Krod, sygn. E.1.1.Zgr, W. A. Jougan, *Kronika...*, s. 209.

¹⁴¹ ASOB, Dm, sygn. D.14.46, *Kronika szkoły...*, s. 36–57.

¹⁴² ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, A. s. J. Puchałka do Kuratorium Okręgu Szkolnego we Lwowie, Lwów 30 XII 1930 r.; ASOB, Krod, sygn. E.1.1.Zgr, W. A. Jougan, *Kronika...*, s. 194, 197. Wcześniejsze biografki siostry Jolanty stwierdzały, iż „pracę w szkole kontynuowała do grudnia 1932 r.”; zob. S. Moskwa s., *Puchałka Anna*, op. cit., s. 131; Ł. Turos s., *Siostry z listy...*, s. 202.

¹⁴³ ASOB, Dm, sygn. D.14.46, *Kronika szkoły...*, s. 57.

W odniesieniu do zastosowanego w niniejszym opracowaniu podziału można stwierdzić, że w przypadku materiałów biograficznych dotyczących jednostkowych sióstr zakonnych katalog gromadzonych danych biograficznych ma bardzo istotny wpływ na zasób archiwalny. Dane o etapach formacji oraz miejscu i czasie wykonywanych obowiązków przez poszczególne siostry zakonne są o wiele lepiej utrwalone w dokumentacji aktowej aniżeli sfera życia duchowego. Gromadzone materiały biograficzne sióstr skupione były na sferze życia czynnego – nałożonych na siostry i wykonywanych przez nie obowiązkach. Sfera życia wewnętrznego uwidacznia się dopiero w materiałach wspomnieniowych, których ilość w archiwum zgromadzenia zakonnego jest dość znikoma. Materiały te ograniczają się do relacji o siostrach, które ktoś uznał za godne wspominania i przypominania. Tym samym informacje o walorach życia wewnętrznego poszczególnych sióstr zazwyczaj „umykają” gromadzącym zbiory w archiwum zakonnym.

Istotny problem zaczyna się, gdy jakiś element biografii którejś z członkiń wspólnoty zakonnej skłania do przyjrzenia się jej biografii w perspektywie dążeń jednostki do świętości, gdzie dane o terminach określonych etapów formacji, o ślubach zakonnych, wykonywanych pracach i miejscu ich wykonywania stają się tylko tłem do rozważań nad rozwojem życia wewnętrznego. W odniesieniu do gromadzenia materiałów archiwalnych, koniecznych do prowadzenia takich badań, archiwa zgromadzeń zakonnych zazwyczaj nie spełniają swojego zadania. Koncentrowanie się na zbieraniu materiałów odzwierciedlających aspekty życia kolektywnego sprawia, że, to, co dotyczy jednostek i rozwijanego przez nie życia wewnętrznego, nie zostaje przetworzone w dokumentację aktową podlegającą gromadzeniu i przechowywaniu. Przy „podejrzeniach o świętość” osoby zmarłej stosunkowo niedawno od momentu zainteresowania się jej biografiami można odnieść się do wiedzy żyjących świadków. O wiele trudniej jest to zrealizować w przypadku osoby zmarłej na tyle dawno, że świadkowie są już nieliczni i ich wspomnienia mają charakter wspomnień z dzieciństwa, a także w sytuacji, gdy wspomnienia mają charakter informacji pośrednich uzyskanych przykładowo od przedstawicieli pokoleń wstępnych¹⁴⁴.

O ile odtwarzając faktografię biograficzną można się odnieść do dokumentacji pozazgromadzeniowej, pochodzącej przykładowo ze zbiorów archiwów państwowych, o tyle elementów życia duchowego doszukiwać się można nade wszystko w dokumentacji osobistej. Skoro w spuściznach sióstr stosunkowo rzadko przechowuje się większe kolekcje koresponden-

¹⁴⁴ Autorka dziękuje Czesławie Albiniak, Andrzejowi Albiniakowi i Małgorzacie s. Pawle Wojtaszek za cenne uwagi merytoryczne i językowe.

cji osobistej i tylko nieliczne siostry spisują wspomnienia choćby z fragmentu swego życia, to ewentualne przyszłe próby zgłębienia duchowości poszczególnych sióstr będą bardzo utrudnione, o ile w ogóle możliwe.

Przenosząc te ogólne rozważania na sytuację odnoszącą się do zasobu archiwalnego dotyczącego biografii siostry Puchałki, zwrócić należy uwagę, że gdyby współcześnie nie było możliwości odniesienia się do wiedzy świadków bezpośrednich i pośrednich, przez co trzeba by ograniczyć się do poszukiwań w zasobach archiwalnych, to aspekty życia wewnętrznego s. Jolanty trzeba by wyłuskiwać z zachowanych informacji biograficznych. Natomiast problematykę duchowości należałoby oprzeć na obowiązujących w konkretnej wspólnotie zakonnej normach życia wspólnotowego i duchowego. W taki sposób uwarunkowania religijności osobistej, motywacje podejmowania działań i wiele innych kwestii mogłoby umknąć analizie.

Biorąc pod uwagę, że członkinie wspólnot życia konsekrowanego w swym podstawowym założeniu podążać powinny ku świętości, można się spodziewać, że dążenia niektórych z nich będą postrzegane w kategoriach „podejrzeń o świętość”. W związku z tym sposób gromadzenia dokumentacji personalnej sióstr powinien stać się przedmiotem pogłębionej analizy (i to nie tylko w odniesieniu do gromadzenia archiwaliów przez Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej, ale do sposobu gromadzenia dokumentacji personalnej ogółu osób konsekrowanych), by faktografia biograficzna w gromadzonych materiałach nie stanowiła usprawiedliwienia dla ubóstwa dokumentów odnoszących się do życia wewnętrznego.

Powyższy tekst nie stanowi pełnego odniesienia do problematyki gromadzenia dokumentacji dotyczącej biografii Anny s. Jolanty Puchałki. Wskazano w nim podstawowe informacje w tym zakresie, by zwrócić uwagę, że tego, w jaki sposób gromadzono dokumentację poszczególnych sióstr w archiwach wspólnot życia konsekrowanego, nie jesteśmy w stanie obecnie zmienić, ale mamy możliwość wpływania na to, w jaki sposób współcześnie i w przyszłości ewoluować będzie archiwistyka zgromadzeniowa i zakonna. Warto więc podejmować działania, by aspekty życia wewnętrznego obecnie żyjących osób konsekrowanych podlegały utrwalaniu i gromadzeniu, bo przecież nie wiadomo, czyja droga życiowa może okazać się w przyszłości wzorcem dążenia do doskonałości.

Streszczenie

Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej obecnie znajduje się w Grodzisku Mazowieckim. Zwykle archiwalia tej wspólnoty zakonnej były przechowywane w domach generalnych Zgromadzenia. Znajdowały się one we Lwowie, Łące k. Rzeszowa, Przemyślu, Grodzisku Mazowieckim. W archiwum tym gromadzono m.in. akta dotyczące Zgromadzenia jako instytucji oraz akta personalne sióstr. Jedną z członkiń tej wspólnoty zakonnej była Anna s. Jolanta Puchałka, która w czasie okupacji niemieckiej poświęciła swoje życie, oddając przeznaczony dla niej lek, aby ratować kobietę mającą dzieci i zmarła 16 II 1942 r. Gromadzenie archiwaliów dotyczących życia tej siostry można podzielić na trzy etapy.

SŁOWA KLUCZOWE: Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej, Anna s. Jolanta Puchałka, archiwalia zakonne, *oral history*, akta personalne

Summary

The Archives of the Congregation of the Sisters of Divine Providence is located in Grodzisk Mazowiecki. Usually, the archival material of this congregation were stored in its general houses located in Lviv, Łąka near Rzeszów, Przemyśl, Grodzisk Mazowiecki. The Archives houses, i. a., files related to the Congregation as an institution and sisters' personal files. One of them was sister Jolanta (Anna Puchałka) who, during German occupation, sacrificed her life by giving her medicine to a woman who had children, and died on 16th February 1942. Gathering archival materials concerning the live of this sister may be divided into three stages.

KEYWORDS: The Archives of the Congregation of the Sisters of Divine Providence, sister Jolanta (Anna Puchałka), monastic archival material, oral history, personal files

BIBLIOGRAFIA

Źródła

Archiwum Parafialne w Sterdyńi

- *Kościelne metryki zmarłych w par. Sterdyń, diecezja podlaska, dekanat sterdyński, 1941 (X)–1945 (XII).*
- *Księga Cmentarna rz. – kat. cmentarza grzebalnego w Sterdyńi.*

Archiwum Prowincjalne Sióstr Notre Dame w Opolu

- Seria II D, Bielsk, *Absolventinnen des kath. Lehrerinnenseminars de Notre Dame in Bielitz.*
- Seria II D, Bielsk, Album: *Nasze Bielsko*, brm.
- Seria II J I/A, Kopia – *Kronika Obecne úkoly divů v Karvinie 2, 1896–1918 er.*

Archiwum Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w Grodzisku Mazowieckim
– Akta Główne Zgromadzenia

- sygn. A.1.4, *Konstytucje Sióstr Boskiej Opatrzności*, Lwów 1926.
- sygn. A.8.1, *Księga Kapituł i Rad Generalnych 4 VIII 1913 – 16 IX 1926*.
- sygn. A.8.2, *Księga Kapituł i Rad Generalnych 16 IX 1926 – 28 V 1952*.

– Dokumentacja Personalna Sióstr

- sygn. B.1.1, *Księga personalna Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej od 1856 r.*, zwana także: *Książka Personalna Zgrom[adzenia] SS. Opatrzności od 1856 r.*
- sygn. B.1.2, *Katalog Sióstr Opatrzności Bożej od 1856 r.*
- sygn. B.1.7, *Książka profesek Zgrom[adzenia] S.S. Opatrzności*, zwana również: *Katalog sióstr składających profesję w Zgrom[adzeniu] SS. Opatrzności B[ożej] 1859–1935*.
- – Materiały dotyczące Anny s. Jolanty Puchałki
- sygn. B.11.103 I, *Rodny List Anna Puchalkowa*, CI Matr./94 – 6540, Rymokatol. Farni ulad Karvine 1 městā, wyd. v Karvinie 4 I 1994.
- sygn. B.11.103 I, *Odpis aktu zgonu* wydany przez ks. Kazimierza Kuryłka.
- sygn. B.11.103 I, A. s. J. Puchałka do Kuratorium Okręgu Szkolnego we Lwowie, Lwów 30 XII 1930 r.
- sygn. B.11.103 I, A s. J. Puchałka do Franciszka Puchałki (ojca) brm.
- ASOB, Dops, sygn. B.11.103 I, A s. J. Puchałka do Joanny Puchałki, brm.
- sygn. B.11.103 I, A s. J. Puchałka do Joanny Puchałki, brm.
- sygn. B.11.103 I, Kopia korespondencji Anny s. Jolanty Puchałki do „Młodej Pary” – Franciszka i Wiktorii Puchałków, brm.
- sygn. B.11.103 I, Kopia życzeń imieninowych Anny s. Jolanty Puchałki składanych bratu – Franciszkowi Puchałce, brm.
- sygn. B.11.103 I, Kopia korespondencji Anny s. Jolanty Puchałki adresowana „Drodzy Bratostwo i Dzieci” do rodziny Franciszka Puchałki, brm.
- sygn. B.11.103 I, Kopia korespondencji Anny s. Jolanty Puchałki adresowana „Drogiemu Bratostwu i Dzieciom” do rodziny Franciszka Puchałki, brm.
- sygn. B.11.103 I, Kopia korespondencji s. Sebastiany Moskwy do Franciszka Puchałki, Sterdyń 24 II 1942.
- sygn. B.11.103 I, Kopia korespondencji s. Sebastiany Moskwy do Franciszka Puchałki, brm.
- sygn. B.11.103 I, Kopia korespondencji s. Sebastiany Moskwy do Franciszka Puchałki, brm.
- sygn. B.11.103 I, Relacje [Praksedy] s. Łucji [Bylińskiej], brm.
- sygn. B.11.103 I, Relacja [Cecylii s. Placydy Kozłowskiej], brm.
- sygn. B.11.103 I, Korespondencja [Cecylii] s. Placydy [Kozłowskiej] adresowane: „Kochana siostrzo Fideliso”, brm.
- sygn. B.11.103 I, Relacja ks. Stanisława Kura, Warszawa 25 VI 1974.
- sygn. B.11.103 I, Relacja s. Sebastiany Moskwy, Przemyśl 21 IV 1967.
- sygn. B.11.103 I, Relacja Tadeusza Puchałki, Poznań 11 VIII 1995.
- sygn. B.11.103 I, Relacja Jadwigi s. Leonii Rytel, Szczawnica 15 VI 1997.

- sygn. B.11.103 I, Relacja ks. bpa Wacława Skomoruchy, Siedlce 10 VI 1968.
- sygn. B.11.103 I, Korespondencja prof. Tadeusza Puchałki do m. Marceli Jakubiec, Poznań 11 VIII 1995.
- sygn. B. 11.103 I, *Rodowód Anny s. Jolanty Puchałki*.
- sygn. B.11.103 II, Akta metrykalne Puchałków: Marii z Puchałków Żur, Franciszka i Alojzego Puchałków.
- sygn. B.11.103 II, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 16 II 1997.
- sygn. B.11.103 II, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Strumień 16 II 1997.
- sygn. B.11.103 II, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Strumień 18 VIII 1997.
- sygn. B.11.103 III, Relacja Jadwigi Cińcio, brm.
- sygn. B.11.103 III, Relacja Krystyny Grotowskiej, Łódź 11 II 1997.
- sygn. B.11.103 III, Relacja Stanisławy Kalickiej, brm.
- sygn. B.11.103 III, Relacja Marianny Kempy, Sterdyń 12 II 1997.
- sygn. B.11.103 III, Oświadczenie Henryka Kozłowskiego, Stelągi 10 II 1997.
- sygn. B.11.103 III, Relacja Marii Krysiak, Sokołów Podl. 26 VIII 1972.
- sygn. B.11.103 III, Relacja Marianny Krysiak Sokołów Podlaski 11 II 1997.
- sygn. B.11.103 III, Relacja Kazimierzy Łach, Warszawa 11 IV 1997.
- sygn. B.11.103 III, Relacja Krystyny Mazurczak, Sterdyń 26 V 1996.
- sygn. B.11.103 III, Relacja Anny Nemis, Katowice 6 II 1997.
- sygn. B.11.103 III, Relacja Ireny Steinbarth, Siedlce 12 II 1997.
- sygn. B.11.103 III, Relacja Zofii Szajko, Szwejki 16 II 1997.
- sygn. B.11.103 III, Relacja Józefy Tomaszewskiej, brm.
- sygn. B.11.103 IV, Marianna Bakońska, Chądzyń 9 X 2019, wywiad przeprowadziła E. s. M Albinia.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Ludwika Biernata, Sterdyń 11 X 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Marioli Brzezik, Sterdyń 4 XI 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Ewy Chruścickiej, Sterdyń 9 XI 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Małgorzaty Gancarz, Sterdyń 9 X 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Sławomira Goworka ks., Sokołów Podlaski 12 X 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Józefa Grądzkiego, Kuczaby 17 X 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 27 XI 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 9 XII 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 10 XII 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 12 XII 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 14 XII 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Anieli Hajek, Cieszyn 15 XII 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Tadeusza Kamonta, Lebedzie 8 X 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Janina Klimczuk, Gdańsk 24 X 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Mieczysławy Kowalczuk, Szwejki 16 X 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Zofii Kruzy, Stelągi 16 X 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Zofii Krzempek, Strumień 14 XII 2019, WPA.
- sygn. B.11.103 IV, Relacja Stanisława Kura ks., Warszawa 15 X 2019, WPA.

- sygn. B.11.103 IV, Relacja Jolanty (Lesi) Puchałki, Cieszyn 9 XII 2019, WPA.
 - sygn. B.11.103 IV, Relacja Jadwigi Sarny, Dziećcioły Bliższe 8 X 2019, WPA.
 - sygn. B.11.103 IV, Relacja Krystyny Sarny, Dziećcioły Bliższe 8 X 2019, WPA.
 - sygn. B.11.103 IV, Relacja Romualda Waszewskiego, Kuczaby 14 XI 2019, WPA.
 - sygn. B.11.103 IV, Relacja Anastazji Żur, Strumień 15 XII 2019, WPA.
 - sygn. B.11.103 V, pamiątkowy obrazek oblóczyn Anny s. Jolanty Puchałki.
 - sygn. B.11.103 V, zdjęcia Anny s. Jolanty z członkami rodziny.
 - sygn. B.11.103 V, przedmioty należące do Anny s. Jolanty Puchałki przekazane przez jej krewnych.
- Domy Zgromadzenia
- sygn. D.14.46, *Kronika szkoły Zakładu św. Teresy – Lwów 1858 – 1939*.
 - sygn. D.29.1, Teka: *Sterdyń 1936 – 1983*, A s. J. Puchałka, *Sprawozdanie z domu filialnego w Sterdyni z grudnia 1938*.
 - sygn. D.29.1, Teka: *Sterdyń 1936 – 1983*; A s. J. Puchałka do Matki Generalnej, [Sterdyń, grudzień 1938].
 - sygn., *Spis dziewcząt w szwalni we Lwowie 1854 – 1914*.
- Kroniki Domów Zgromadzenia
- sygn. E.1.1.St, *Kronika domu filialnego w Sterdyni*.
 - sygn. E.1.2.St, *Kronika domu zakonnego Sióstr Opatrzności w Sterdyni*.
 - Sygn. E.1.1.Zgr, Jougan W. A., *Kronika Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej we Lwowie*, Lwów 1934, mps.
 - sygn. E.1.2.Zgr, *Kronika Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej (1932–1959)*, t. II, [Przemyśl] 1970.
- Sprawy Zgromadzenia
- sygn. F.9.1, Paluch K. s., *Działalność społeczno-charytatywna Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej (1857–1939)*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. doc. dr. B. Kumora, Lublin 1966.
 - sygn. F.9.2, Moskwa J. s. S., *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej w okresie 1856/57–1939*, Przemyśl 1983, mps.
 - sygn. F.9.3, Moskwa S. s., *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej. Krótki rys historyczny w latach 1856–1988*, [Przemyśl] 1989, mps.
 - sygn. F.9.4/1 – F.9.4/4, Moskwa S. s., *Wierne charyzmatowi Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej*, t. I–IV, [Przemyśl] [br.], mps.
 - sygn. F.9.5, Moskwa J. s. S., Albinia E. s. M., *Dzieje Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w latach 1945–1988*, Przemyśl 1994, mps.
 - sygn. F.9.6, Izdebska H. s. H., *Początki Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w archidiecezji lwowskiej*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. K. Doli przy współpracy ks. dr. J. Patera, Wrocław 1996.
 - sygn. F.9.7, Kasjaniuk H. s. A., *Doskonałość życia zakonnego w świetle Konstytucji*

- tucji i Dyrektorium Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. J. Misiurka, Lublin 1995.
- sygn. F.9.8, Kowal A., *Historia Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w latach 1857–1995*, praca magisterska napisana pod kierunkiem o. prof. dr. hab. M. Kaniora, Kraków 1997.
 - sygn. F.9.9, Albiniak E. s. M., *Działalność opiekuńcza Sióstr Bożej Opatrzności w II połowie XIX wieku*, praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. S. Litaka, Lublin 1999.
 - sygn. F.9.10, Albiniak E. s. M., *Działalność resocjalizacyjna Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej na ziemiach polskich w XIX wieku*, praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. S. Litaka, Lublin 2001.
 - sygn. F.9.11, Jednac M., *Działalność społeczna Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w latach 1945–1989*, praca magisterska napisana pod kierunkiem Z. Gnata–Wieteski, Warszawa 2007.
 - sygn. F.9.12, Jednac W. s., *Życie religijne Sióstr Opatrzności Bożej i uczestnictwo Zgromadzenia w ważniejszych wydarzeniach Kościoła lokalnego i powszechnego w latach 1945–1989*, Grodzisk Mazowiecki 2008, wydruk na prawach rękopisu.
 - sygn. F.9.13, Cieszyńska K. s. A., *Duchowość Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w świetle pierwotnych źródeł*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. dr. M. Szymuli, Warszawa 2012.
 - sygn. F.10.1, Moskwa S. s., *Matka Maria Antonina Mirska założycielka Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej*, Przemyśl 1959, mps.
 - sygn. F.10.2, Stachurska B. s., *Działalność wychowawcza i poglądy pedagogiczne Marii Antoniny Mirskiej w aspekcie psychologii wychowawczej*, praca magisterska napisana pod kierunkiem doc. dr. S. Kunowskiego, Lublin 1968.
 - sygn. F.10.3, Gajór J. s., *Realizacja ideału powołania zakonnego przez Siostry Opatrzności Bożej w latach 1857–1967 (w aspekcie psychologii wychowawczej)*, praca magisterska napisana pod kierunkiem doc. dr. S. Kunowskiego, Lublin 1970.
 - sygn. F.10.4, Klukowska T. s., *Kierunki i przebieg odnowy soborowej w formacji wychowawczej młodzieży zakonnej w Zgromadzeniu Sióstr Opatrzności Bożej*, praca magisterska napisana pod kierunkiem doc. dr. S. Kunowskiego, Lublin 1971.
 - sygn. F.10.8, Kędroń W. s., *Postawa czynnej miłości Matki Marii Antoniny Mirskiej w świetle jej pism oraz opracowań o Jej życiu i działalności*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. doc. dr. hab. S. Rosika, Lublin 1982.
 - sygn. F.10.9, Bura J. s., *Podstawy prawne wszczęcia postępowania beatyfikacyjnego Matki Marii Antoniny Mirskiej (1822–1905)*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. doc. dr. hab. H. Misztala, Lublin 1983.
 - sygn. F.10.21, Dybaś Z., *Powstanie i działalność opiekuńczo–wychowawcza Domu Pomocy Społecznej dla Dzieci w Łące (1854–1995)*, praca magisterska napisana pod kierunkiem dr. K. Szmyda, Rzeszów 1996.
 - sygn. F.10.50, Cebulska A. s., *Chrystocentryzm życia Sióstr Opatrzności Bożej*

w świetle Konstytucji i Dyrektorium Zgromadzenia, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. dr. hab. A. Siemieniiewskiego, Wrocław 2003.

- sygn. F.10.65, Swoboda G. s., *Integracyjne i prorodzinne aspekty działalności Domu Pomocy Społecznej dla Dzieci w Łące koło Rzeszowa prowadzonego przez Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej*, praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. B. Szczepankowskiego, Warszawa 2007.
 - sygn. F.10.95, Gardziejewska B. s., *Działalność wychowawczo-opiekuńcza Sióstr Opatrzności Bożej w Jedłowniku-Wodzisławiu Śląskim w latach 1933–2009*, praca magisterska napisana pod kierunkiem s. prof. dr. hab. M. B. Pecyna, Opole 2010.
 - sygn. F.10.99, Wojtaszek M., *Słownictwo sióstr zakonnych (na podstawie analizy XIX- i XX-wiecznych dokumentów Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej oraz ankiet przeprowadzonych w żeńskich zgromadzeniach i zakonach)*, rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Anny Piotrowicz, Poznań 2019.
- Wspomnienia Sióstr Opatrzności Bożej
- sygn. G.1.1, Relacja 23, Heleny s. Honoraty Janusz brm.

Kancelaria Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej

- KARTY SH3 – Karty Zuzanny s. Haliny Modelskiej.
- *List przełożonej generalnej Matki Haliny Modelskiej na Nowy Rok 2020*, L.dz. 1/2020.

Statni okresni Archiv Karvina – Frystat

- *Kronika Obecne školy divci Karvina 2 doly, 1896–1918.*

Zemský Archiv v Opavě

- N inv. č 3019 sign. Ka II 24, *Matriky, Rimsko-katol. Farní úlad Karvina, Solca 1890–1898.*

Zbiory prywatne autorki

- *Dekret z 5 VIII 2019 r. L.dz. 183/19*, nowy przydział obowiązków. Podpisany przez przełożoną generalną Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej [Zuzannę] m. Halinę Modelską.

Zbiory prywatne rodzin wywodzących się od Puchałków i Niebrojów zgromadzone przez Anielę Hajek i Jolantę (Lesię) Puchałkę przechowywane w Cieszynie.

- *Drzewo genealogiczne rodzin pochodzących od Puchałków i Niebrojów*, opracowane przez A. Hajek i J. Puchałkę.

Literatura

Albiniak E. s. M., *Służebnica Boża Marcjanna s. Maria Antonina Mirska (1822 – 1905)*, [w:] *Święci i błogostawieni. Świadkowie wiary archidiecezji przemyskiej. Materiały z sesji*

naukowej Krosno wrzesień 2000 r., Krosno 2001, s. 137–159.

Albiniak E. s. M., *Działalność opiekuńczo-wychowawcza Zgromadzenia Sióstr Opatrności Bożej w latach 1857–1905* [„Źródła i monografie” 253, „Prace z historii szkolnictwa w Polsce” t. 8, red. Stanisław Litak], Lublin 2004.

Albiniak E. s. M., *Akademicki Komitet Obrony Ziemi Plebiscytowych Warmii, Mazur i Górnego Śląska działający na Uniwersytecie Lubelskim i jego losy*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 4 (310), 2020, s. 565–586.

Albiniak E. s. M., *Anna s. Jolanta Puchałka i jej praca na terenie województwa lubelskiego*, „Rocznik Lubelski” 46, 2020, s. 134–153.

Albiniak E. s. M., *Pamięć o sterdyńskich Żydach ujawniona podczas badań biografii Anny s. Jolanty Puchałki ze Zgromadzenia Sióstr Opatrności Bożej*, [w:] *Ślad pokoleń*, red. J. Lusek, Bytom 2021, s. 61–100.

Albiniak E. s. M., *Paralela duchowa Kresów Zachodnich i Wschodnich na przykładzie lwowskiego Zgromadzenia Sióstr Opatrności Bożej*, [w:] *Rok 1921 na Kresach Wschodnich i Zachodnich. Historia i pamięć*, red. M. Fic, J. Lusek, Bytom – Katowice 2021, s. 273–306.

Brząkalski J., *Żywoć wielebnej Matki Teresy Rondeau założycielki Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia. Na podstawie francuskich dzieł O. Nurit i P. Segretain*, Kraków 1910.

Cebulska J., *Alfabetyczny spis Sióstr Opatrności Bożej od 08.12.1857 do 1.06.2019 roku*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki 2019, s. 299–365.

Chałupczak H., *II Rzeczpospolita a mniejszość polska w Niemczech*, Poznań 1992.

Długosz T., *Baraniecki Łukasz*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 1, Kraków 1935, s. 271–272.

Duchowieństwo diecezjalne oraz członkowie męskich instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego. Stan na 31 grudnia 2001, Ząbki 2002.

Gmina Sterdyń od czasów najdawniejszych. Publikacja informacyjna o Gminie Sterdyń, Sterdyń 2012.

Grzeszek P. ks., *Działalność i troska o powołania Zgromadzenia Opatrności Bożej w dekanacie sterdyńskim w XX wieku*, „Drohiczyński Przegląd Naukowy. Wielokulturowe Studia Drohiczyńskiego Towarzystwa Naukowego” 7, 2015, s. 289–315.

Informator nauki polskiej, t. 2A, *Instytucje naukowe*, red. W. Wasiak, Warszawa 1996.

Janowicz H. s., *Ekonomki generalne*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki 2019, s. 72–77.

Janowicz H. s., *Sekretarki generalne*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki 2019, s. 79–83.

Jednac M. s. W., *S. Jolanta Anna Puchałka*, [w:] E. Kopówka, P. Rytel-Andrianik ks., *Dam im imię na wieki (Iz 56,5). Polacy z okolic Treblinki ratujący Żydów* [„Biblioteka Drohiczyńska” t. 7], Oksford–Treblińska 2011, s. 321–322.

Jednac W. s., *Zarządy generalne Sióstr Opatrności Bożej*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki 2019, s. 63–71.

Jednac W. s., *Historia domów generalnych Zgromadzenia*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki

2019, s. 85–99.

Jougan A., *Słownik kościelny tacińsko-polski*, Lwów 1938.

Kancewicz J., *Ruch zawodowy w Polsce 1869–1918*, Warszawa 1974.

Kasjaniuk A. s., *Zawierzyła Bożej Opatrzności. Życie Sługi Bożej Antoniny Mirskiej*, Przemysł 2002.

Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji siedleckiej czyli podlaskiej na rok 1938. Zawiera stan diecezji po dzień 22 XI 1937 r., Siedlce 1938.

Kiedros J., *Zakony i zgromadzenia zakonne w życiu diecezji katowickiej do wybuchu II wojny światowej*, Katowice 1996.

Kopówka E., Rytel-Andrianik P. ks., *Dam im imię na wieki (Iz 56,5). Polacy z okolic Treblinka ratujący Żydów*, Oksford-Treblinka 2011.

Kowalczyk S., *Służba sanitarna w Sterdyni w czasie okupacji*, „Sternik. Pismo społeczno-kulturalne” z 17 X 1992, Sterdyń, s. 5.

Kovalchuk E. s., *Placówki zakonne Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki 2019, s. 215–234.

Księga pamiątkowa w 75-lecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Wkład w kulturę polską w latach 1968–1993, red. M. Rusecki, Lublin 1994.

Mandziuk J., *Placówki Zgromadzenia Sióstr Szkolnych de Notre Dame na Śląsku w latach 1851–1991*, „Saeculum Christianum” 13/2, 2006, s. 81–122.

Mazur G., Skwara J., Węgierski J., *Kronika 2350 dni wojny i okupacji Lwowa 1.IX.1939–2.II.1946*, Katowice 2007.

Moskwa s. S., *Puchałka Anna*, [w:] *Siostry zakonne w Polsce: słownik biograficzny*, t. 1, red. K. Dębowska, J. Kłoczowski, D. Olszewski, A. Siewierska, Niepokalanów 1994, s. 231–232.

Moskwa J. s. S., *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej w latach 1939–1947*, [w:] *Żeńskie Zgromadzenia Zakonne w Polsce 1939–1947*, red. A. Chruszczewski, K. Dębowska, P. P. Gach, J. Kłoczowski, A. Siewierska, Lublin 1994, s. 167–214.

Moskwa J. s. S., Bura J. s. L., *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej*, [w:] *Życie religijne w Polsce pod okupacją 1939–1945. Metropolie wileńska i lwowska, zakony*, red. Z. Zieliński, Katowice 1992, s. 430–453.

Nitecki P., *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000.

Oleszczuk J., *Siostra Jolanta ze Sterdyni*, „Tygodnik Siedlecki” 47, 2020, s. 14.

Polak G., *Kto jest kim w Kościele*, Warszawa 1999.

Prokop K. R., *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej*, Kraków 1998.

Przybylski H., *Chrześcijańska Demokracja i Narodowa Partia Robotnicza w latach 1926–1937*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Nauki Społeczne” 28, 1976.

Redzik A., *Uniwersytet w latach 1939–1946*, [w:] *Academia Militans. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie*, red. A. Redzik, Kraków 2015, s. 913–1078.

Turoś Ł. s., *Siostry z listy żyjących niezwykle*, [w:] *Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej – historia, duchowość, charyzmat, dzieła*, red. A. Kasjaniuk, Marki 2019, s. 199–214.

Turowski K., *„Odrodzenie”. Historia Stowarzyszenia Katolickiej Młodzieży Akademickiej*, Warszawa 1987.

- Urban W., *Szkice z dziejów archidiecezji lwowskiej i jej duszpasterstwa*, Rzym 1984.
- Walewander E., *Katolicka a liberalna myśl wychowawcza w Polsce w latach 1918–1939*, Lublin 2000.
- Wojtaszek P. M. s., *Nasza Historia*, Zielona Góra 2016.
- Wołczański J. ks., *Wydział Teologiczny*, [w:] *Academia Militans. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie*, red. A. Redzik, Kraków 2015, s. 291–383.
- Zaniewska T., *Hrabiowski biały dom. Gimnazjum w Sterdyni 1942–1950*, Białystok 2004.
- Zieliński J., *Jougan Władysław Alojzy*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 11, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964–1965, s. 301.
- Zygarowicz S., *Matka Maria Antonina Mirska (1822–1905)*, [w:] *Chrześcijananie*, t. 8, red. B. Bejze bp, Warszawa 1982, s. 205–252.

Netografia

<https://repororium.amu.edu.pl/bidstream/10593/24907/1/M-Wojtaszek-słownictwo-siostr-zakonnych.pdf>